

UZLAŞTIRMACILARIN SORUNLARI İLE ADLİ VE İDARİ MERCİLERİN SORUNLARA YAKLAŞIMI

*Problems of Conciliators and Approach
of Judicial and Administrative Authorities to Problems*

Muhammed EŞME*

Özet

Uzlaşma sürecinin yöneticisi olan uzlaştırmacılar, süreç esnasında birçok sorunla karşılaşmaktadır. Uzlaştırmacıların uygulamada en yoğun karşılaştıkları problem belki de güven sorunudur. Teknolojinin gelişmesi ve telefon/bilişim sistemleri üzerinden işlenen dolandırıcılık suçları sayısının artmasına da paralel olarak, toplumda yeteri kadar tanıtılmayan ve bilinmeyen uzlaştırmacılar, taraflara ulaşım sağladıklarında uzlaştırmacıların ilk yaşadıkları sorun, kendilerinin uzlaştırmacı olduğuna inandırılmamaktır. Bazı adliyelerde uzlaştırmacının rahat ve güven içinde yürütülmesi için gereken ortamın oluşturulmaması, günümüz ekonomik şartlarında uzlaştırma ücreti ve özellikle mutad yol giderlerinin düşük kalması, farklı bürolarda farklı uygulamalarla karşılaşılması dışında, uzlaştırmacıların uzlaştırma sürecinin işleyişine dair sorunları da bulunmaktadır. Yine tarafların uzlaştırma sürecine ilgisiz davranması da uzlaştırmacının sorunlarındandır.

Cumhuriyet Başsavcılığı bünyesinde yer alan uzlaştırma bürosu, uzlaştırma müessesesinin uygulanmasında adliyelerde görevli birimdir. Büro, uzlaştırma işlemlerinin sağlıklı yürütülmesini takip eden ve uzlaştırmacının işlemini yürütürken karşılaştığı sorunlarda uzlaştırmacıya yol gösterici olması gereken savcı ve diğer personelden oluşur. Esasen uzlaştırmacı ile aynı ortak amaca sahip olan uzlaştırma savcısı ve diğer personel, özellikle ağır ceza mahkemesi bulunmayan adliyelerde, adliyedeki savcılık teşkilatının aynı anda birden fazla konuda çalışmak zorunda olması, iş yükü ve personel sayısı azlığı gibi sebeplerle uzlaştırma işlemini ek/yük iş olarak görmekte olup, bu da uzlaştırmacılar için büyük bir sorun teşkil etmektedir. Alternatif Çözümler Daire Başkanlığı(AÇDB) da, Adalet Bakanlığı Ceza İşleri Genel Müdürlüğü(CİGM) bünyesinde kurulmuş olup, uzlaştırma müessesesi gibi alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemlerinin uygulama ve etkinliğini artırma amacı güden, uzlaştırma süreci ile ilgili görevleri bulunan ve Ankara'da Bakanlık bünyesinde bulunan birimdir. Birim, uygulamada yaşanan aksaklıklara; kendilerine sorulan görüşlere yol gösterici cevap yazısı yazmak, uygulamacılara rehber kitaplar göndermek, uzlaştırmayı tanıtıcı reklam/afiş vb hazırlamak, uzlaştırma sürecinin etkinliğini arttırmakla ilgili bilimsel toplantılar yapmak ve uzlaştırma bürolarını yerinde izlemek gibi yöntemlerle çözümler üretmeye çalışmaktadır. Ancak doktrin ve uygulamada, hem AÇDB hem de savcılık teşkilatının yaklaşımlarıyla ilgili birtakım eleştiriler bulunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: *Uzlaştırma, Uzlaştırmacı, Uzlaştırmacıların Sorunları, Onarıcı Adalet, Uzlaştırma Bürosu, Uzlaştırma Savcısı, Alternatif Çözümler Daire Başkanlığı*

➤ *Bu makale Etik Kurul iznine tabi değildir/This article is not subject to Ethics Committee permission.*

➤ *Makale Geliş Tarihi/Article Received Date: 10.12.2023*

➤ *Yayın Kurulu Kabul Tarihi/Editorial Board Acceptance Date: 27.12.2023*

* İstanbul Cumhuriyet Savcısı, Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Doktora Programı Öğrencisi, muhammed1esme@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0003-3013-060X>.

Abstract

Being the manager of the reconciliation process, the conciliators are confronted with many problems. The issue of trust is perhaps the most common problem that conciliators face in practice. In parallel with the development of technology and the increase in the number of fraud crimes committed over telephone/information systems, the conciliators who are not sufficiently introduced and are unknown in society may face the issue of trust as to whether they are conciliators or not, at the very beginning of the reconciliation process, when they first contact the parties. There are also problems that conciliators are confronted with in the functioning of the conciliation process in practice, besides that the necessary environment for the comfortable and reliable execution of reconciliation is not established in some courthouses, the reconciliation fee and especially the usual travel expenses are considered low according to today's economic conditions, different practices are encountered in different offices. Likewise, the conciliators also have some other problems, such as the fact that the parties are indifferent to the reconciliation process.

Existing within the structure of Chief Public Prosecutor's Office, the conciliation office is the unit responsible for the implementation of the conciliation institution in the courthouses. The Office is made up of the prosecutor and other personnel who follow the appropriate execution of the reconciliation proceedings and should advise the conciliator on any problems that arise throughout the process. In fact, the reconciliation prosecutor and other personnel, who have the same common goal as the conciliator, consider the reconciliation process as an additional/burden work due to reasons such as the fact that the prosecutor's office in the courthouse has to work on more than one subject at the same time, the workload and the lack of personnel, especially in courthouses that do not have heavy penal courts, and this poses a great problem for conciliators. The Department of Alternative Resolutions (ACDB) is also a unit established within the Ministry of Justice, General Directorate of Criminal Affairs (CIGM) in Ankara that aims to improve the practice and effectiveness of alternative dispute resolution methods such as reconciliation and has responsibilities related to the reconciliation process. The unit tries to generate solutions for the failures in practice through methods such as writing a guiding response letter for the opinions asked to them, sending guidebooks to practitioners, preparing promotional advertisements/posters etc. for the reconciliation, holding scientific meetings to increase the effectiveness of the reconciliation process, and monitoring the reconciliation offices on site. However, certain criticisms have been leveled at both the ACDB and the prosecutor's office in terms of doctrine and practice.

Keywords: Reconciliation, Conciliator, Problems of Conciliators, Restorative Justice, Reconciliation Office, Reconciliation Prosecutor, The Department of Alternative Solutions

GİRİŞ

Ceza Muhakemesinde Uzlaştırma Yönetmeliğinde(CMUY),¹ “uzlaştırma kapsamına giren bir suç nedeniyle şüpheli veya sanık ile mağdur, suçtan zarar gören veya kanuni temsilcisinin, Kanun ve bu Yönetmelikteki usul ve esaslara uygun olarak uzlaştırıcı tarafından anlaşılmaları suretiyle uyuşmazlığın giderilmesi süreci” şeklinde tanımlanan uzlaşmanın sağlanmasını amaçlayan uzlaştırma müessesesi, ceza muhakemesi sistemimize 2005 yılında 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 73/8. maddesindeki düzenlemeyle dâhil olmuştur.² 6.12.2006 tarihli 5560

¹ Resmi Gazete, 30145, 05.08.2017; CMUY m. 4/1-k.

² “Suçtan zarar göreni gerçek kişi veya özel hukuk tüzel kişisi olup, soruşturulması ve kovuşturulması şikâyete bağlı bulunan suçlarda, failin suç kabulmesi ve doğmuş olan zararın tümünü veya büyük bir kısmını ödemesi veya gidermesi koşuluyla mağdur ile fail özgür iradeleri ile uzlaştıklarında ve bu husus Cumhuriyet savcısı veya hâkim tarafından saptandığında kamu davası açılmaz veya davanın düşürülmesine karar verilir.” 6.12.2006 T. 5560 sayılı Kanun ile bu

sayılı Kanun ile bu hüküm ilga edilmiş ve Ceza Muhakemesi Kanunu(CMK)'nun 253 vd. maddelerinde değişiklik yapılarak müessesinin uygulama alanı genişletilmiştir. Daha sonra 24.11.2016 tarih ve 6763 sayılı Kanunla müessesede kapsamlı değişiklikler yapılmış ve kurum bazı değişiklikler dışında bugünkü halini almıştır. Bugün itibarıyla uzlaştırma müessesesinin hukuki dayanakları CMK'nın 253, 254 ve 255. maddeleri ile bu maddelere dayalı olarak çıkarılan CMUY³'dir. CMUY'nin tanımlar başlıklı 4. maddesinde uzlaştırmacı “Şüpheli veya sanık ile mağdur veya suçtan zarar gören arasındaki uzlaştırma müzakerelerini yöneten, Cumhuriyet savcısının onayıyla görevlendirilen avukat veya hukuk öğrenimi görmüş kişiyi ifade eder.” şeklinde tanımlanmıştır.

CMK m. 253'e göre uzlaştırmaya tabi olan bir suçla ilgili yeterli şüphenin bulunması ve Kanundaki diğer şartların da sağlanması halinde, uzlaştırma bürosuna gönderilen bir dosyada herhangi bir eksiklik bulunmuyorsa⁴ uzlaştırma bürosunda görevli Cumhuriyet savcısınca Ulusal Yargı Ağı Projesi(UYAP) sistemi tevzi esaslarına göre dosyaya bir (gerekliyorsa birden fazla) uzlaştırmacı atanır. Uzlaştırmacı dosyanın taraflarına ulaşarak onları uzlaştırma teklif etmek üzere davet eder. Taraflara uzlaşma teklifinde bulunur. Tarafların bu teklifi kabul etmesi halinde ise uzlaştırma görüşmelerine/müzakerelerine geçilir ve görüşmelerin sonucuna göre de uzlaştırma aşaması sonuçlanır.

Uzlaştırma, bir onarıcı adalet kurumudur. Soruşturmanın her iki tarafı olan şüpheli/sanık ile mağdur ya da suçtan zarar görenin kendisinin fiilen sürece dâhil edilerek⁵ şüpheli/sanığın, mağdur/suçtan zarar gören ve toplumla barışması ve böylece bozulan kamu düzeninin daha hızlı, daha etkili ve daha az masraflı olarak yeniden tesis edilmesi sürecine hizmet eder.⁶ Uzlaştırma süreciyle mağdur ve fail,

hüküm ilga edilmiş ve Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 253 vd. maddelerinde değişiklik yapılarak müessesinin uygulama alanı genişletilmiştir. Meral Ekici Şahin ve Kürşat Yemenici, '6763 Sayılı Kanunla Yapılan Değişiklikler Işığında Ceza Muhakemesi Hukukunda Uzlaştırma' (2018) 13[1] Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 447

³ 2005 yılında yürürlüğe giren 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 73/8'nci maddesinde uzlaştırma kurumu düzenlenmişti. Ancak sonraki tarihlerde madde hükmü kaldırılarak uzlaştırma CMK m. 253-255 maddelerinde ayrıntılı düzenlenmiştir. Bunun dışında 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu'nun 24. maddesinde de uzlaştırma kurumu ile ilgili düzenleme bulunmaktadır.

⁴ Uzlaştırma bürosuna gönderilen dosya, uzlaştırma savcısınca; suçun uzlaştırmaya tabi olmadığı, suçun sübutuna etki eden delilin toplanmadığı, suçla ilgili dava açmaya yeterli şüphenin bulunmadığı ve muhakeme şartlarının bulunmadığı takdirde iade edilebilir. Erdal Yerdelen ve diğerleri, *Ceza Muhakemesi Hukukunda Uzlaştırma* (1.bs Adalet Yayınevi 2018) 183, Orhan Cüni ve diğerleri, *Ceza Muhakemesinde Uzlaştırma Kitabı* (1. bs Açık Ceza İnfaz Kurumu İşyurdu Müdürlüğü 2021) 74, Berrin Akbulut ve Murat Aksan, *Ceza Muhakemesi Hukukunda Uzlaştırma* (2. bs Seçkin 2019) 130, 131, Ekici Şahin ve Yemenici (n 2) 480

⁵ ÖZBEK, DOĞAN ve BACAKSIZ, uzlaştırmayı mağdurun yeniden keşfi olarak nitelemiştir. Veli Özer Özbek, Koray Doğan ve Pınar Bacaksız, *Ceza Muhakemesi Hukuku* (14.bs Seçkin Yayınları 2021) 829

⁶ Cumhur Şahin ve Neslihan Göktürk, *Ceza Muhakemesi Hukuku-1* (12. bs Seçkin Yayınları 2021) 75, Durmuş Tezcan ve diğerleri, *Dijital Ceza Muhakemesi Hukuku* (2.bs Seçkin Yayınları

uzlaştığına dair iradelerini yazılı olarak açıklayarak uyuşmazlığın mahkeme önüne gitmeden sonlandırılmasını kabul ederse, uzlaştırma olumlu sonuçlanacaktır. Bu yönden bakıldığında uzlaştırma, cezalandırmaya bir alternatif teşkil ederken, ceza soruşturmasının ve ayrıca mağdurun suçtan doğan zararının daha seri bir şekilde giderilmesine hizmet eder.

Teknolojinin hızla gelişmesi, yeni suç tiplerinin ortaya çıkması ve nüfusun artışıyla birlikte suç sayısındaki artış, mahkemelerin iş yükünü önemli ölçüde artırmıştır. Bu durumda, uzlaştırma gibi alternatif çözümlerin önemi daha da belirgin hale gelmektedir. 2016 yılında uzlaştırma kurumunda yapılan köklü değişiklikler etkisini göstermiş ve 2016 yılında 7.817 olan uzlaşma ile sonuçlanan dosya sayısı, 2017’de 223.469’a yükselmiştir. Yine 2022 yılı istatistiklerine bakıldığında, uzlaştırma sürecinde uzlaştırma işlemleri tamamlanan toplam 582.760 dosyadan 234.294’ünde uzlaştırmanın olumlu sonuçlanmış olması da uzlaştırmanın önemini ortaya koymaktadır.⁷

Böylesine önem atfedilen ve hem uyuşmazlığın taraflarını hem de toplumu barıştırabilecek nitelikte olan uzlaştırma sürecinde, bu sürecin yöneticisi olan uzlaştırıcıların yaşadıkları sorunların ve bunların çözümlerinin ortaya konulması önemlidir. Zira uzlaştırıcılar bu süreçte ne kadar az sorunla karşılaşsarsa, uzlaştırma sürecinin olumlu sonuçlanma oranı ve kurumun etkinliği buna paralel olarak artacaktır. Tabiri caizse uzlaştırıcıların ayak bağlarından kurtulması, onları bu sürece ve tarafları gerçek anlamda uzlaştırmaya odaklayacaktır. Çalışmada uz-

2022) 68, Feridun Yenisey ve Ayşe Nuhoglu, *Ceza Muhakemesi Hukuku* (9.bs Seçkin 2021) 849,850. Maddenin hükümet tasarısı gerekçesi, Osman Yaşar ve Cengiz Otacı, *Yeni İçtihatlarla Uygulamalı ve Yorumlu Ceza Muhakemesi Kanunu* (10.bs Seçkin 2022) 2458, Mustafa Özbek, ‘Ceza Muhakemesi Kanununda Uzlaştırma’ (2005) 54[3] Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 295-297.

Uzlaştırma müessesesinin; eylemin sonuçlarının hemen meydana gelmesi, mağdurun kendisinin de sürece aktif katılım sağlayarak sonuca rıza göstermesi ile intikam duygusunun son bulması ve toplumsal barışa hizmet etmesi gibi sonuçlarının bulunması ile yargılamada çıkan cezaların tatmin edici olmaması ve yargılamanın oldukça uzun sürmesi gibi sebeplerle mağdur yönünden; cezaevi ve mahkûmiyet ihtimalinden korunabilmesi ve pişmanlık duyarak topluma yeniden bütünleşmesine yardımcı olması gibi sebeplerle şüpheli yönünden; yargılama yapılmasına gerek kalmaması ve böylece iş yükünü azaltması ve yargılama masraflarının azaltılması gibi sebeplerle usul ekonomisi yönünden faydaları bulunmaktadır. Cumhuriyet Şahin ve Neslihan Göktürk, *Ceza Muhakemesi Hukuku-2* (12.bs Seçkin 2022) 213

⁷ Aynı yıl (2022) için istatistiklere bakıldığında, uzlaşma teklifinin kabul edilmesinden sonra yapılan uzlaştırma görüşmeleri sonucunda, 234.294 dosyada uzlaştırmanın olumlu sonuçlandığı, 51.869 dosyada ise olumsuz sonuçlandığı; aynı yıl uzlaştırma bürosuna gönderilen toplam 582.760 dosyadan 204.706’sında uzlaştırmanın teklif aşamasında olumsuz sonuçlandığı görülmüştür (verilerin toplandığı tarihte bu dosyalardan 91.891 tanesinde uzlaştırma işlemleri henüz sonuçlanmamıştır). Bu istatistikler incelendiğinde, uzlaştırma bürolarına gönderilen dosyaların yaklaşık yarısında uzlaşmanın olumlu sonuçlandığı görülmektedir. ‘2022 Yılı Uzlaştırma İstatistiği’ (AÇDB Resmi Sitesi, 2023)

<<https://alternatifcozumler.adalet.gov.tr/Resimler/SayfaDokuman/30220231135472022%20YILI%20UZLAŞTIRMA%20İSTATİSTİĞİ.pdf>> erişim tarihi 11 Aralık 2023

laştırma savcılığı uygulaması sırasında Merzifon Adliyesi uzlaştırma bürosunda sistemin sorunlarına dair uygulamada yaşanan aksaklıklardan da yola çıkılarak bu kapsamda doktrin ve uygulama çerçevesinde uzlaştırmacıların sorunları ve çözüm önerileri ortaya konulmaya çalışılacaktır.

I. GENEL OLARAK UZLAŞTIRMACI

Uzlaştırmacı olma şartları CMUY m. 48/3'te açıklanmıştır. Buna göre, “Uzlaştırmacı siciline kaydedilebilmek için; Türk vatandaşı olmak, tam ehliyetli olmak, avukatlar yönünden baroya kayıtlı olmak, hukuk öğrenimi görmüş kişiler yönünden üniversitelerin hukuk fakültelerinden mezun olmak veya hukuk ya da hukuk bilgisine programlarında yeterince yer veren siyasal bilgiler, idari bilimler, iktisat, maliye alanlarında veya polis akademisinde en az dört yıllık yüksek öğrenim yapmış olmak, kasten işlenmiş bir suçtan mahkûm olmamak, terör örgütleriyle iltisaklı veya irtibatlı olmamak, uzlaştırmacı eğitimini tamamlamak ve yazılı sınavda başarılı olmak, disiplin yönünden meslekten veya memuriyetten çıkarılmamış ya da geçici olarak yasaklanmamış olmak gerekir.”

Uzlaştırmacılar ancak baroya kayıtlı avukatlar veya hukuk öğrenimi görmüş kişiler⁸ arasından, yapılan sınavda başarılı olup AÇDB'nca uzlaştırmacı listesine kaydedilen kişilerdir. Ayrıca kişinin uzlaştırmacılık yapabilmesi için fiilen yaptığı mesleğinin uzlaştırma kurumu ile bağdaşır nitelikte olması gerekir.⁹ Bu durum, CMUY m. 48/4'te “Sicile kayıt için başvuruda bulunacak kişinin fiilen yürütmekte olduğu asıl mesleğinin ilgili mevzuatında, uzlaştırma faaliyetini yürütmesine engel bir hüküm bulunmamalıdır” şeklinde düzenlenmiştir.

Uzlaştırmacı, uzlaştırma savcısı tarafından UYAP tevzi esaslarına göre uzlaştırma dosyasına atanır. Uzlaştırmacı atandığı dosyada, öncelikle taraflara herhangi bir yolla (iletişim araçlarıyla) ulaşılarak uzlaştırma teklifinde bulunur (CMUY m. 29/1). Eğer iletişim araçlarıyla ulaşamazsa uzlaştırma bürosunun aracılığıyla tebligat ya da istinabe yoluyla taraflara uzlaştırma teklifini gönderir. Taraflara teklif aşamasında uzlaştırmacının mahiyeti ile uzlaştırmayı kabul veya reddetmenin hükmü ve sonuçları hakkında bilgi verir (CMUY m. 29/5).¹⁰ Teklif kabul edilirse

⁸ “Hukuk öğrenimi görmüş kişiler” kavramı doktrinde oldukça eleştirilmiş ve tartışılmıştır. CMK M. 253/24'te “...hukuk öğrenimi görmüş kişiler...” şeklinde muğlak bırakılan ifadenin CMUY m. 48/3'te “...Hukuk öğrenimi görmüş kişiler yönünden üniversitelerin hukuk fakültelerinden mezun olmak veya hukuk ya da hukuk bilgisine programlarında yeterince yer veren siyasal bilgiler, idari bilimler, iktisat, maliye alanlarında veya polis akademisinde en az dört yıllık yüksek öğrenim yapmış olmak...” şeklinde açıklandığı görülür. Konumuzla doğrudan bağlantılı olmadığından bu konuda daha fazla ayrıntıya girmeyi gerek görmüyoruz.

⁹ Mustafa Ruhan Erdem, Ferda Eser ve Pakize Pelin Özşahinli, *Uzlaştırmacı Sınavına Hazırlananlar için 100 Soruda Uzlaştırma Uzlaştırmacının El Kitabı* (3.bs Seçkin 2017) 66

¹⁰ CMUY m. 16 hükmü gereğince gerekli olduğu düşünülen soruşturma belgelerinin birer örneği uzlaştırmacıya verilir. YENİSEY ve NUHOĞLU, bu anlayışı eleştirmekte olup, uzlaştırmacının maddi gerçeği çözmek gibi bir amacı ve görevinin bulunmadığı, uzlaştırmacının tarafsız ve bağımsız olduğu ve bundan dolayı da dosya içeriğinden ilgisinin olmaması gerektiği görüşündedir.

uzlaştırma müzakereleri evresine geçilir. Uzlaştırıcı bu evrede yöneticidir. Gizlilik içerisinde uzlaştırma müzakerelerini yöneterek gerekirse tarafları bir edim etrafında uzlaştırmaya çabalar (CMUY m. 31,32,33). Müzakerelerin sonunda uzlaşma sağlanırsa uzlaştırıcı uzlaşmanın ayrıntılarını uzlaştırma raporuna yazar ve raporu uzlaştırma bürosuna teslim eder (CMUY m. 18, 25). Aynı şekilde, uzlaştırma işlemlerinin teklif aşamasında ya da müzakere aşamasında olumsuz sonuçlanması halinde de uzlaştırıcı düzenlediği belgeyi uzlaştırma bürosuna teslim eder. Raporda ne şekilde uzlaşıldığının ayrıntısını, belirlendiyse edimin içeriği ve yerine getirilişine dair ayrıntılı bilgiyi, uzlaştırma sağlanmadıysa bunun nedenlerini gösterir.¹¹ Uzlaştırma raporunun teslim edilmesinden sonra ise “Cumhuriyet savcısı, uzlaşmanın tarafların özgür iradelerine dayandığını ve edimin hukuka ve ahlaka uygun olduğunu belirlerse raporu veya belgeyi mühür ve imza altına almak suretiyle onaylar, soruşturma dosyasında muhafaza eder”(CMUY m. 18/4).

Raporun teslimi ve raporda Kanun ve Yönetmeliğe aykırılık bulunmaması halinde uzlaştırma süreci sonuçlanır ve soruşturma hakkında da karar verilir. Uzlaştırma edimsiz ya da def’aten yerine getirilmiş bir edimle sağlandıysa kovuşturmayaya yer olmadığına dair karar verilirken, uzlaştırma sağlanmadıysa iddianame düzenlenecektir (CMK m. 253/19). Edim ileri tarihliyse, edimin gerçekleşip gerçekleşmediğinin takip edilmesi için kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı verilecektir (CMK m. 253/19). Uzlaştırıcının görevi uzlaştırma raporunu teslim etmesiyle tamamlandığından, ileri tarihli edimin yerine getirilip getirmediğini uzlaştırıcı değil, uzlaştırma bürosu takip edecektir.¹²

II. UZLAŞTIRMACILARIN SORUNLARI

A. Uzlaştırıcıya Duyulan Güven Açısından

Uygulamada, uzlaştırıcıların taraflara ulaşmaya çalıştığı sırada, uzlaştırıcı tarafından ulaşılan kişinin, uzlaştırıcıyı “telefon aracılığıyla dolandırıcılık yapan kişi” ya da “dosyanın karşı tarafının avukatı” olarak algıladığı durumlar sıkça yaşanmaktadır. Bu yanlış algı, taraflar arasında uzlaştırıcıyla önyargısız bir görüşme veya buluşmaya gelme konusunda tereddütlerin oluşmasına neden olmaktadır. Ayrıca bu durum, uzlaştırma sürecine ve uzlaştırıcıya olan güveni zedelemektedir¹³ Bu tereddütlerin ortaya çıkmasında, son zamanlarda dolandırıcıların uzlaştırma müessesesini kendi planlarına alet ederek telefon üzerinden do-

Yenisey ve Nuhoğlu (n 6) 862. Uzlaştırıcının olayla ilgili bilgi edinmesinin uzlaştırma sürecinin yönetiminde faydalı olabileceğine dair aksi görüş için bkz. Yerdelen ve diğerleri (n 4) 189, aynı yönde bkz. Akbulut ve Aksan (n 4) 200

¹¹ CMUY m. 18; Orhan Cüni ve Merve Özcan, *Uzlaştırma Kılavuzu* (Sefine Tasarım 2021) 66, 67

¹² Yerdelen ve diğerleri (n 4) 77

¹³ İnanç İştin ve İbrahim Sani Mert, ‘Uzlaştırma Kurumunun Etkinliğinin Artırılması: Uzlaştırma Sürecinde Karşılaşılan Hukuki ve İletişime İlişkin Problemler ile Çözümlerine İlişkin Nitel Bir Araştırma’ (2018) 6[11] Antalya Bilim Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 21

landırıcılık faaliyetlerini artırdığı gerçeği de etkili bir faktördür. Dolandırıcıların bu yöntemi kullanarak tarafları kandırmaları, uzlaştırma sürecinin doğru anlaşılmasına yol açmaktadır.

Doktrinde uzlaştırmacılara uzlaştırmacı kimliği şeklinde bir kimlik verilmesi ve bu kimlikle uzlaştırmacının kendisini tanıtmaması durumunda insanların uzlaştırmacıya güveninin artacağı görüşü bildirilmiştir.¹⁴ Gerçekten de uygulamada AÇDB’nce uzlaştırmacılara uzlaştırmacı kimlik kartları dağıtılmaktadır. Bu tarz bir uygulamanın uzlaştırmacıya ilk etapta duyulan güveni artırabileceği söylenebilir de, uzlaştırmacıların ilk olarak taraflara genellikle telefon üzerinden ulaşmaları, bu ulaşma ile kimliğin ibrazının mümkün olmaması ile uygulamada dolandırıcıların bir şekilde ellerine geçirdikleri avukat kimlik kartlarının fotoğraflarını da dolandırıcılık amacıyla kullandıklarının bilinmesi de düşünüldüğünde, verilecek kimlik kartının da bu sorunun tamamen aşılmasını sağlamayacağı kanaatindeyiz. Uzlaştırmacılar ve taraflar arasındaki güvenin sağlanması için, bu tür dolandırıcılık faaliyetlerine karşı daha etkili önlemler alınması ve bilinçlendirme çalışmalarının artırılması gerekmektedir. Ayrıca, uzlaştırmacılara ve taraflara, uzlaştırma sürecinin doğruluğunu ve güvenilirliğini artırmak adına gerekli bilgilerin sağlanması da önemlidir.

CMUY m. 12/3’e göre bir dosyada uzlaştırmacı atandığında, bu husus taraflara telefon, mesaj gibi iletişim araçlarıyla bildirilir. Bu bilgilendirme, tarafların uzlaştırmacıya güven duyması bakımından yararlıdır.¹⁵ Dosyaya bir uzlaştırmacı atandığında, UYAP sistemi üzerinden, tarafların kayıtlı olan telefonlarına bu duruma dair bilgi mesajı gönderilmektedir. Ayrıca UYAP sistemi, savcılık tarafından sisteme yazılan herhangi bir telefon numarasına mesaj gönderimi yapılabilmesine olanak sağlamaktadır. Buna benzer bir şekilde, uzlaştırmacıardan sistem üzerinden taraflara doğrudan “uzlaştırma bürosu” adına mesaj atma yetkisinin verilmesi, tarafların uzlaştırmacılara duyacağı güveni artırıcı bir etmen olacaktır. Yine tarafların güven problemi duyduklarının hissedilmesi durumunda, görüşmelerin adliyelerde yapılması da tarafların güvenini artıracaktır.

B. Uzlaştırma Görüşmelerinin Yapıldığı Yer Açısından Sorunlar

CMUY’nin 35. maddesine göre “uzlaştırma müzakereleri; adliye binalarında uzlaştırma müzakereleri için oda tahsis edilmişse bu yerlerde, kamu kurum ve kuruluşlarında bu amaçla ayrılan yerlerde, tarafların kabul etmesi şartıyla uzlaştırmacının faaliyetlerini yürüttüğü büroda, tarafların menfaatlerine uygun, kendilerini huzurlu hissedecekleri güvenli bir ortamda veya taraflarca kabul edilen bu işe uygun başka yerlerde, gerçekleştirilebilir.

Uzlaştırma müzakerelerinin adliye binalarında gerçekleştirilmesi hâlinde toplantı odalarının düzenlenmesi, gerekirse güvenliğinin sağlanması, uzlaştırma top-

¹⁴ Erdem, Eser ve Özşahinli (n 9) 8

¹⁵ Yerdelen ve diğerleri (n 4) 187

lantıları için tahsis sıra ve saatlerinin belirlenmesi Cumhuriyet başsavcılığı tarafından yerine getirilir.” Hal böyleyken uygulamada bazı adliyelerde (özellikle ağır ceza mahkemesi bulunmayan ilçe adliyelerinde) uzlaştırma işlemlerinin yapılması için ayrı bir görüşme odası bulunmadığı ve bu nedenle uzlaştırma görüşmelerinin bu iş için özel olarak ayrılmayan bölümlerde yapılmaya çalışıldığı görülmektedir.¹⁶ Uzlaştırma işlemlerinin güven içerisinde yürütülebilmesi için bu görüşmelerin güven içerisinde yapılabileceği bir ortamın hazırlanması önemlidir. Uzlaştırmacıların, görüşmeleri kafeterya ve benzeri yerlerde yapmasına engelleyici bir hüküm bulunmasa da, bu tarz ortamlarda uzlaştırma işlemlerinin gizliliğinin ve tarafların kişisel verilerinin gizliliğinin ihlal edilmemesi ve yine tarafların güvenliğinin sağlanması gibi noktalarda daha dikkatli olunmalıdır.¹⁷

C. Uzlaştırma Ücreti ve Giderlerine İlişkin Sorunlar

Uzlaştırmacıya uzlaştırma işlemleri kapsamında ödenecek ücret CMUY m. 36’da belirlenmiştir.¹⁸ Buna göre uzlaştırmacıya ödenecek ücret her yıl Bakanlık tarafından yayınlanan ücret tarifesindeki alt ve üst sınırlar içerisinde, yine Yönetmelikte belirlenen kıstaslara¹⁹ göre belirlenecektir. Bugün için geçerli olan tarifede, uzlaştırmacı ücretinin bazı kıstaslara göre belirleneceği belirtilmiş ayrıca uzlaştırmacının teklif aşamasında olumsuz gerçekleşmesi, müzakere aşamasında olumsuz gerçekleşmesi ve uzlaştırmacının olumlu gerçekleşmesi halinde ücret için farklı tarife belirlenmiş, bu hallerde de taraf sayısı arttıkça ücretin de artacağı belirlenmiştir.²⁰ Uzlaştırmacı Asgari Ücret Tarifesinin 6. maddesinde, uzlaştırmacı-

¹⁶ Adliyelerde ayarlanan bu odaların niteliği belirlenirken uzlaştırmacıların görüşme yaparken ara vererek bir tarafla ayrıca görüşmesine olanak sağlayacak, ayrıca bilgisayar ve telefon desteği sağlanmış olmasına da dikkat edilmelidir. Erdem, Eser ve Özşahinli (n 9) 9

¹⁷ Akbulut ve Aksan (n 4) 188, 189. Kamu görevlisi olan uzlaştırmacıların, uzlaştırma işlemlerini yerine getirirken kamunun olanaklarını ve mesai saatini kullanmaması gerekir. Mesai saati dışında ve kamu hizmetini aksatmadan, kurum içinde, kurum amirlerinin kendilerine gösterdiği yerlerde uzlaştırma faaliyetlerini yürütmelerinde bir engel bulunmamaktadır. Yönetmeliğin 35’inci maddesinin 1. fıkrasının c bendinde, uzlaştırmacının aynı zamanda baroya kayıtlı bir avukat olması halinde tarafların rıza göstermesi halinde uzlaştırma görüşmelerinin avukatlık bürosunda yapılabileceği kararlaştırılmıştır. Yine avukatlar dışında, kendi mesleklerini kendi bürolarında yürüten diğer uzlaştırmacılar için de tarafların kabul etmesi halinde uzlaştırma müzakereleri kendi bürolarında yürütülebileceği hüküm altına alınmıştır. Ekici Şahin ve Yemenici, (n 2) 496

¹⁸ CMUY m. 36/1: “Uzlaştırmacıya her yıl Adalet Bakanlığınca hazırlanan Tarifeye göre ücret ödenir.

¹⁹ CMUY m. 36/2: “Uzlaştırmacı ücreti, uzlaştırmacının şüpheli veya sanık ile mağdur veya suçtan zarar görenin yaşı, eğitimi, sosyal ve ekonomik durumu gibi belirgin farklılıklarını değerlendirmede ve tarafları uzlaştırmadaki becerisi, süreçte gösterdiği gayret, taraf sayısı, uyuşmazlığın kapsam ve niteliği dikkate alınarak tarifedeki alt ve üst sınırlar arasında belirlenir.”

²⁰ 17.12.2022 tarihinde yayınlanan 32046 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan 2022 Yılı Uzlaştırmacı Asgari Ücret Tarifesi. Tarifeye göre, örneğin taraf sayısının 2 kişi olduğu bir uzlaştırma dosyasında, uzlaştırmacının teklif aşamasında olumsuz sonuçlanması halinde belirlenecek ücret aralığı 400-600 TL iken, müzakere aşamasında olumsuz sonuçlanması halinde 600-800 TL, uzlaştırmacının olumlu sonuçlanması halinde ise 1.202-1.606 TL’dir.

nın zorunlu ve mutad yol masrafı dâhil giderlerinin de (asgari ücret tarifesinde belirtilen ve uzlaştırmacı için ödenecek ücretin alt sınırını geçmeyecek şekilde) uzlaştırmacıya ayrıca ödeneceği bildirilmiştir.

Uygulamada tarafların uzlaştırma teklifine doğrudan uzlaştırma şartlarını ortaya koyarak cevap verdikleri ve bu şartları sağlanamazsa teklifi reddettikleri, bu halde de uzlaştırma sürecinin teklif aşamasında kaldığı gerekçesiyle az ücret takdir edildiğine yönelik eleştiriler bulunmaktadır. Bu gibi hallerde, uzlaştırmacının süreci, uzlaştırma raporuna etkili bir biçimde yansıtması durumunda, uzlaştırmacının müzakere aşamasında olumsuz olduğu kabul edilerek buna göre ücret takdir edilmesi gerektiği kanaatindeyiz. Ayrıca taraflar çoğu kez teklif ve müzakere aşamasının farkını anlamadığı, teklifi kabul ettiğinde kendisinden bir de müzakere sonucunda uzlaşmayı kabul etmesinin beklenmesini anlamsız bulduğu için teklif ve müzakere aşamalarının birleştirilmesi gerektiği düşüncesindeyiz.

Uzlaştırmacılar ücret tarifesinin özellikle enflasyonun yüksek olduğu dönemlerinde yıl boyunca tek tarife olarak uygulanması nedeniyle belirlenen ücretin ekonomik koşullara göre düşük kaldığı şeklinde geri dönüşler alınmaktadır. Doktrinde bazı yazarlar bu duruma yönelik de çözüm olması için asgari ücret tarifesine göre belirlenen üst sınırın kaldırılması ve uzlaştırmacı ücretinin savcı tarafından serbestçe belirlenmesi gerektiği görüşündedir.²¹ Enflasyonun yüksek olduğu dönemlerde tarifede yazılı ücretin düşük kaldığının anlaşılması halinde, yıl sonu beklenmeden, yıl içinde de tarifede güncelleme yapılarak bu sorunun önüne geçilebileceği kanaatindeyiz.

Uygulamada uzlaştırmacıların ücretinin uzlaştırmacının sonucunun olumlu olup olmamasına göre belirlendiği gözlemlenmektedir. Bu uygulamada, uzlaştırmacının sağlanamaması halinde ücretin daha az takdir edildiği gözlemlenmekte, buna göre de uzlaştırmacının başarısız sonuçlanmasının uzlaştırmacıya bağlandığı izlenmektedir. Böyle bir tutum hatalı olup, uzlaştırmacının ücretinin tarifeye göre ve uzlaştırmacının sonucuna bakılmaksızın doğrudan uzlaştırmacının sarfettiği gayrete göre belirlenmesi gerekmektedir.²²

Serbest meslek mensubu olmayan bir kurumda çalışan uzlaştırmacıların kazançlarından gelir vergisi, kaynağında kesilmektedir. Bu kapsamda bu uzlaştırmacılar için sarf kararı (ücret ödenmesi kararı) yazıldıktan sonra idari işler müdürlüğüne sarf kararı ilgili mal müdürlüğüne/defterdarlığa gönderilir ve mal müdürlüğüne kaynağında kesinti yapılarak uzlaştırmacıya ödeme yapılır. Ancak serbest meslek mensupları (örneğin serbest çalışan avukatlar) bu gelirlerini de makbuz keserek beyan etmek zorunda olduklarından; idari işler müdürlüklerince uygulamada bu

²¹ Erdem, Eser ve Özşahinli (n 9) 301

²² Erdem, Eser ve Özşahinli (n 9) 301. Uzlaştırma işleminde sonuca değil, süreç odaklanılması gerekir. Z.Özen İnci ve M.Sevgi Sakarya, '6763 Sayılı Kanun Değişikliği Sonrasında Uzlaştırma Uygulamalarına İlişkin Bazı Tespit ve Değerlendirmeler' (2018) 13[141] Terazi Hukuk Dergisi 106

kişilerin sarf kararını mal müdürlüğüne ödeme yapılmak üzere göndermeden önce makbuz getirilmesi beklenmektedir. Bu halde uzlaştırmacının getirdiği makbuzla birlikte sarf kararı mal müdürlüğüne gönderilmektedir.²³ Doktrinde bazı yazarlar, uygulamadaki yönetmelik hükmünde²⁴ böyle bir düzenleme bulunmasa da, uzlaştırmacılık yapan avukatlar için kendilerine uzlaştırmacı ücretinin ödenmesi için serbest meslek makbuzu istenmesi şeklindeki bu uygulamanın eşitlik ilkesine aykırı olduğu ayrıca hâlihazırdaki yönetmelikte serbest meslek makbuzu verilmesi şeklinde bir şartın bulunmadığının gözetilerek bu eşitlik ilkesine aykırı uygulamadan vazgeçilmesi gerektiği görüşündedir.²⁵ Adalet Bakanlığı CİGM’nden bu konuda görüş sorulmasına üzerine, CİGM’ce özetle, avukatların mesleki faaliyetleriyle ilgili tahsilatları nedeniyle makbuz düzenlemesi gerektiği, uzlaştırma sürecindeki ücretin ise diğer mesleklerden ari olarak sırf uzlaştırma işlemindeki gayret ve çabanın karşılığı olarak ödenen bir ücret olduğu, bu kapsamda bu ücretin mesleki faaliyete ilişkin bir tahsilat olmayacağı gerekçesiyle makbuz düzenlenmesi gerekmediği şeklinde görüş bildirildiği görölmektedir.²⁶

CMUY m. 38/1’e²⁷ göre, uzlaştırmacının uzlaşma işlemleri için yapmış olduğu mutad giderler kendisine ödenir. Ancak doktrinde yol dahil bu giderlerin miktarının, Yönetmelik hükmüyle ilgili yıl Uzlaştırmacı Asgari Ücret Tarifesinin 8 inci maddesinin birinci fıkrasının (b) bendinin (1) numaralı alt bendinde belirlenen miktarın alt sınırını geçmeyeceği şeklindeki kısıtlayıcı düzenleme, bazı istisnai durumlarda bu sınırın üzerinde gider yapan uzlaştırmacının aleyhine sonuç doğurabileceği ve hayatın olağan akışına uygun/makul giderlerin üst sınıra tabi olmandan ödenmesi gerektiği gerekçesiyle eleştirilmiştir.²⁸

Bu hususta dikkat edilmesi gereken bir durum da, vergi yönünden uzlaştırmacının aleyhine sonuç doğmaması için, uzlaştırmacıya emeği karşılığı ödenecek ücret ile yaptığı masraflara karşılık ödenecek ücrete dair sarf kararlarının ayrı ayrı yazılması gerektiğidir. Masrafların gelir vergisinde vergilendirilmesi uzlaştırmacının aleyhine olacaktır.²⁹ Uygulamada bu hususta uzlaştırmacılarından da şikâyetler geldiği görölmektedir.

²³ Erdem, Eser ve Özşahinli (n 9) 305

²⁴ Yürürlükten kaldırılmış olan 26.07.2007 tarih ve 26594 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan ve řu anda yürürlükte bulunmayan Ceza Muhakemesi Kanununa göre Uzlaştırmanın Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik md.21/1

²⁵ Ekici Şahin ve Yemenici (n 2) 501, 502

²⁶ ‘CİGM’nün 06.04.2018 tarihli uzlaştırmacı ücreti konulu 19120602-045-02-0140-2018-E.699/28394 sayılı görüş yazısı’ (AÇDB Resmi Sitesi, 2018) <<https://alternatifcozumler.adalet.gov.tr/Resimler/SayfaDokuman/2112018150223Uzlaştırmacı%20Ücretlerine%20Dair%20Görüş%20Yazısı.pdf>> erişim tarihi 23 Nisan 2023

²⁷ “Uzlaştırmacı tarafından zorunlu yol giderleri dâhil olmak üzere yapılan masraflar, ilgili yıl Uzlaştırmacı Asgari Ücret Tarifesinin 8 inci maddesinin birinci fıkrasının (b) bendinin (1) numaralı alt bendinde belirlenen miktarın alt sınırını geçmeyecek şekilde ayrıca ödenir.”

²⁸ Erdem, Eser ve Özşahinli (n 9) 306, 307

²⁹ Erdem, Eser ve Özşahinli (n 9) 307

D. Uzlaştırma Sürecinin İşleyiş Usulüne Dair Sorunlar

Doktrinde genel olarak Türk toplumunda uyuşmazlıkların mahkemeler önünde çözümlenmesi gerektiği anlayışının hakim olduğu; uyuşmazlıkların uzlaştırma gibi barışçıl, onarıcı amaçlı olan diğer yöntemlerle çözümlenebileceği anlayışı ya da diğer bir deyişle uzlaşi kültürünün pek yerleşmediği savunulmaktadır.³⁰

Uygulamada uzlaştırmacıların, birçok dosyada taraflara telefon gibi iletişim araçlarıyla ulaşmakta zorluk çektiklerine dair geri dönüşler alınmaktadır³¹. Uzlaştırmacıların telefonla ulaşamadıkları ya da uzlaştırma görüşmeleri/teklifi yapılacak yere gelmesini sağlayamadıkları tarafların adreslerine ulaşmaya ve kendileriyle yüz yüze görüşmeye çalışmalarının zorunlu olup olmadığı hususu tartışmalıdır. CİGM, bu konuda kendi görüşünü paylaşıırken, uzlaştırmacıların uzlaştırma işlemlerini usulüne uygun bir şekilde yerine getirebilmek için aktif bir rol üstlenmeleri gerektiğini ifade etmiştir. Bu aktif rol, taraflarla mümkün olduğunca yüz yüze görüşmeleri içermeli, taraflar şehir dışında yaşıyor olsalar bile, taraflara uzlaştırma süreci ve sonuçları hakkında gerekli bilgilendirmeyi sağlamayı içermelidir. CİGM, uzlaştırmacının bu konuda aktif çaba göstermesi gerektiği düşüncesini dile getirmiştir.³² Kanaatimizce bu görüşün ortaya koyduğu yol, uygulama açısından uygulanması güç bir yoldur. Zira örneğin kendisine şiddet uygulanan ya da ısrarlı takip mağduru kadınların şikâyetçi oldukları kişilerin kasten yaralama veya huzur ve sükûnunu bozma suçu ile ilgili bir uzlaştırma dosyasında, bir kadın uzlaştırmacıdan şüpheliyle yüz yüze temasa geçmesini beklemek zordur. Bu uç sayılabilecek örnek dışında, diğer suçlarda da uzlaştırmacıyı suç şüphesi altında bulunan kişinin adresine gitmeye zorlamak (kamu görevlisi olan uzlaştırmacıların, uzlaştırma işlemlerini mesai saatleri dışında yapması gerekebileceği de gözetildiğinde) mümkün olmayacaktır.

Taraflardan birinin ya da birkaçının uzlaştırma dosyasının bulunduğu yerde bulunmaması durumunda uzlaştırmacının şehir dışında olan tarafla yüz yüze görüşme imkânının bulunmaması nedeniyle uzlaştırma sürecinin zora gireceği aşikârdır. Bu nedenle şehir dışında olan tarafın uzlaştırma sürecine entegrasyonunun, tarafın

³⁰ Erdem, Eser ve Özşahinli (n 9) 27. Ayrıca bir onarıcı adalet kurumu olan uzlaştırma kurumu Türk hukukunda gerçek anlamda onarıcı adalete hizmet etmesinden ziyade yargıda iş yükünü azaltması amacıyla getirildiğinden, etkinliği ve verimliliği beklenen düzeyde olmamıştır. Uzlaştırma ve diğer alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemlerine dair eğitimin ilkokuldan başlayarak ders olarak verilerek, üniversitelerde bu konularda özel çalışma projeleri oluşturularak, topluma uzlaşi kültürü zamanla aşılanabilir. Mümin Güngör, *Ceza Yargılamasında Uzlaştırma* (1.bs Adalet Yayınevi 2019) 346

³¹ İştin ve Mert (n 13) 21

³² 'Adalet Bakanlığı CİGM'nün 06.06.2017 tarihli Uzlaştırma İşlemlerinde Tebligat ve İstinabe Konulu görüş yazısı' (AÇDB Resmi Sitesi, 2017)

<<https://alternatifcozumler.adalet.gov.tr/Resimler/SayfaDokuman/2112018152017Uzlaştırma%20İşlemlerinde%20Tebligat%20ve%20İstinabe%20Dair%20Görüş%20Yazısı.pdf> > erişim tarihi 23 Nisan 2023

bulunduğu uzlaştırmacı listesindeki başka bir uzlaştırmacı yardımıyla yapılması (istinabe gibi) ve bu uzlaştırmacıya da emeğinin karşılığında ücret takdiri şeklinde yeni bir yöntemin değerlendirilebileceği kanaatindeyiz.

Uygulamada bazen, uzlaştırma teklifinin bizzat uzlaştırmacılar tarafından posta yoluyla tebliğ edildiği görölmektedir.³³ AÇDB uygulaması ve yargı kararlarına göre ise, uzlaştırma sürecine ilişkin tebligat yapılma zorunluluğu bulunması halinde, tebligatın uzlaştırma bürosu aracılığıyla yapılması bir zorunluluktur. Ayrıca yine istinabe yapılması zorunluluğu bulunması halinde bu işlemin de talimat bürosu aracılığıyla yapılması gerektiğine dair görüş bildirilmiştir.³⁴

Doktrin ve uygulamada uzlaştırma teklifinin tarafın vekiline/müdafisine yapılıp yapılamayacağı hususunda da farklı görüşler bulunmaktadır. Doktrinde bazı yazarlar uzlaştırma teklifinin sadece taraflara yapılabileceğini belirtirken³⁵, bazı yazarlar da uzlaştırma için özel vekâlet verilmişe uzlaştırma teklifinin vekile yapılabileceği görüşündedir.³⁶ Mağdur tarafı ya da şüpheli tarafı çok kişiden oluşan dosyalarda, ulaşılamayan taraf açasından uzlaştırma lehine hareket edilerek vekâletinde uzlaştırma yapma yetkisi bulunan avukata uzlaştırma teklifinin yapılabilmesinin, faydalı olabileceği düşüncesindeyiz. Nitekim Yargıtay uygulaması da bu yöndedir³⁷. Örneğin mağdur sayısı çok olan bir dosyada, taraflardan birinin yurtdi-

³³ CMUY m. 29/4: “Uzlaşma teklif formunun istinabe suretiyle imzalatılması gereken hâllerde, teklif formu tarafın bulunduğu yer Cumhuriyet başsavcılığı istinabe bürosu aracılığıyla imzalatılır.” CMUY m. 31/6: “Uzlaştırma raporunun istinabe suretiyle imzalatılması gereken hâllerde, rapor tarafın bulunduğu yer Cumhuriyet başsavcılığı istinabe bürosu aracılığıyla imzalatılır.”

³⁴ ‘Adalet Bakanlığı CİGM’nün 06.06.2017 tarihli Uzlaştırma İşlemlerinde Tebligat ve İstinabe Konulu görüş yazısı.’ Yargıtay 4 CD, 2021/8063, 23.06.2021 ve 4 CD, 2020/2496, 07.10.2020, Yaşar ve Otacı (n 6) 2481, 2482

³⁵ Uğur Aşkın, Veysel Topuz ve Burak Bilge, *Ceza Muhakemesi Hukukunda Uzlaştırma ve Çözümlü Soru Bankası* (1. bs Adalet 2019) 113, Yerdelen ve diğerleri (n 4) 298 Akbulut ve Aksan (n 4) 160. Olgun Değirmenci, *Onarıcı Adalet Uygulaması Olarak Ceza Muhakemesinde Uzlaştırma* (1. bs Seçkin 2020) 241.

AÇDB’nin görüşüne göre de uzlaştırma teklifi ancak tarafa yapılır. Ancak ilk teklifden sonra tarafın bunu istemesi ve vekâletnamede özel yetki varsa vekil ya da müdafiiyle uzlaştırma işlemlerine devam edilebilir. Ayrıca müşteki ya da suçtan zarar gören eğer özel hukuk tüzel kişisiyse ve tarafın bu hususta özel yetkilendirilmiş vekili bulunuyorsa, bu takdirde vekille uzlaştırma işlemleri gerçekleştirilebilir. Cüni ve Özcan (n 11) 51. Yargıtay da 2. Ceza Dairesinin, 28.05.2008 tarihli 2008/11491 esas sayılı ilamında ve 4. Ceza Dairesinin, 02.04.2008 tarihli 2008/3422 esas sayılı ilamında, müdafinin reddettiği uzlaştırma teklifi ile ilgili olarak, asil yerine müdafisine uzlaştırma teklifinin sunulmuş olmasını bozma nedeni saymıştır. Yaşar ve Otacı (n 6) 2480. Kanun’un açık hükmü de bu görüşü desteklemektedir. CMK m. 253/4: “Büro tarafından görevlendirilen uzlaştırmacı, şüpheli ile mağdur veya suçtan zarar görene uzlaşma teklifinde bulunur. şüphelinin, mağdurun veya suçtan zarar görenin reşit olmaması halinde, uzlaşma teklifi kanunî temsilcilerine yapılır.”

³⁶ Erdem, Eser ve Özşahinli (n 9) 140

³⁷ Yargıtay 18 CD, 2018/4383, 2019/1290: “...Dosya kapsamı incelendiğinde; sanığın üzerine atılı suç açasından 6763 sayılı Kanun uyarınca uzlaştırma işlemleri yapılmak üzere uzlaştırmacı görevlendirildiği, uzlaştırmacı raporunda müşteki vekilinin uzlaşmayı kabul etmemesi dolayısıyla

şında bulunması gibi durumlarda özel yetkiye sahip avukata uzlaştırma teklifi yapılabilmesi, müesseseyi uygulama açısından kolaylık sağlayacak ve uzlaştırmanın etkinliğini artıracaktır.

Uzlaştırma bürosunca uzlaştırmacı görevlendirilirken, aynı ağır ceza mahkemesi sınırları içerisinde herhangi bir yerden uzlaştırmacı atanabilmektedir.³⁸ Bundan dolayı bir mülhakat(ağır ceza mahkemesi bulunmayan) adliyesinde görev yapan savcılık tarafından yapılan atamada, uzlaştırmacının merkeze ters istikamette ve uzak başka bir ilçeden dosyaya atanması halinde bu uzlaştırmacının taraflarla iletişimini düzgün bir biçimde kurabilmesi hususunda zorluklar yaşadığı ve gereğinden fazla emek ve mesai harcamak durumunda kaldığına dair uygulamadan geri dönüşler alınmıştır. Bu hususta uzlaştırmacıların bir yerde dosyaya atanması hususunda, ilgili adliyeye belli bir azami km uzaklıktan atanamayacakları şeklinde bir kural getirilebilir. Örneğin Merzifon Adliyesi, Amasya Adliyesine (Merkez ilçeden yaklaşık 46 km uzaklıkta) bağlı bir mülhaktır. Taşova ilçesi de Amasya ağır ceza bölgesinde olup merkeze uzaklığı 51 km, Merzifon ilçesine uzaklığı toplam 94 km'dir. Uygulamada Merzifon ilçesindeki uzlaştırma dosyalarına Taşova ilçesinde ikamet eden uzlaştırmacının dahi UYAP sistemince atandığı görülmektedir. Tarafları ve fiziki dosyası 94 km uzakta göreve başlayan uzlaştırmacı için bu sürecin normalden daha zorlu olacağı kaçınılmazdır. Bunun önüne geçilebilmek için (Ağır ceza merkezinin bulunduğu şehirden yapılan atamalar hariç tutularak) uzlaştırmacıların ikamet ettikleri yerlere örneğin 50 km gibi makul bir uzaklık içerisinde yerleşmiş uzlaştırmacıların dosyaya atamasının yapılabilmesi gibi bir sınırlama getirilebilir. Ya da uzlaştırmanın gönüllülük esaslı bir süreç olduğu da gözetilerek, uzlaştırmacıya bağlı olduğu ağır ceza mahkemesinin yetki çevresindeki hangi adliyelerden dosya almak istediğine dair seçim hakkı verilmesi gibi bir yöntem izlenebilir. Ancak bu saydığımız ikinci halde uzlaştırmacıların bu yetkisini kötü niyetli bir şekilde kullanmalarının önüne geçecek düzenlemeler oluşturulmalıdır. Halihazırda bir uzlaştırmacı uzak bir yerden bir dosya geldiğinde dosyayı sistemden reddedebilmektedir. Ancak bu durum sırf uzlaştırma işlemi gereği gibi yürütemeyeceğini düşünerek dosyayı reddeden uzlaştırmacı aleyhine sonuç doğurmaktadır³⁹.

uzlaştırmanın gerçekleşmediği, müşteki vekili tarafından dosyaya sunulan vekaletnameye göre uzlaştırma işlemlerinin yapılması, uzlaştırmanın kabulü ve reddi açısından vekaletname dahilinde müşteki tarafından özel yetki verildiğinin anlaşıldığı, bu suretle uzlaşma teklifi işlemlerinin usulünce gerçekleştirildiği ve buna karşın uzlaşmanın sağlanamadığı anlaşılmakla, kanun yararına bozma talebinin reddine..."

³⁸ CMUY m. 12/2: "Ağır ceza mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığı yargı çevresinde yeteri kadar uzlaştırmacı bulunmaması hâlinde, en yakın ağır ceza mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığı listesinden görevlendirme yapılabilir. "

³⁹ Uzlaştırmacılarından alınan geri dönüşlere göre, uzlaştırmacıya uzlaştırmadığı her dosya için 1 puan, reddettiği dosya için 2 puan eklenmektedir. Uzlaştırmayı sağladığı dosyada ise puan eklenmemektedir. Bir bölgede uzlaştırmacıların ortalama puanının üzerinde puanı olan uzlaştırmacıya dosya atanmamakta olup, bu uzlaştırmacı dosya alabilmek için ortalama puanın

Yine uzlaştırma sürecinde mağdura ulaşılabilmesine ve mağdur tarafından edimsiz uzlaşma kabul edilmesine rağmen, şüpheli tarafa ulaşılamamasından dolayı uzlaştırmanın olumsuz sonuçlanması da eleştirilmektedir.⁴⁰ Bu kapsamda şüpheliye ulaşılamaması halinde mağdurun edimsiz uzlaştırmayı kabul etmesi hali dışında, uzlaştırma uygulanamayacağına dair bir dzenleme getirilmelidir.

Uygulamada uzlaştırma sürecinde uzlaştırmanın tarafı olan taraflardan vekâlet ücreti alabileceğini değerlendiren avukatın, uzlaştırma sürecine etkileyerek, olumsuz şekilde sonuçlanmasına yönelik çaba sarf ettiğine ilişkin bazı şikâyetler bulunmaktadır. Bu sorunun önüne geçilebilmesi için uzlaştırma sürecine olumlu katkıda bulunan/taraflara yol gösteren avukatlara ücret takdir edilmesinin faydalı olabileceği dűřünülmektedir.⁴¹

Kamuda alışan kişilerin uzlaştırma işlemlerini mesai saatlerinde ve kamunun olanaklarını kullanarak gerçekleştirmeleri de uygulamaya yönelik eleştiri konularındandır. Bu durum hem kamu hizmetinin devamlılığını olumsuz etkileyebilecek, hem uzlaştırmanın gönüllüğü esasına aykırı olarak kişilerin bu süreci ek gelir kaynağı ve sırf maddi menfaat olarak görmelerine, diğer uzlaştırmacıların aleyhine bir durum oluşmasına sebebiyet verecektir. Bu durumun önüne geçebilmek amacıyla uzlaştırmacıların kamu hizmetini aksatacak ve mesai saatlerinde/kamu imkânlarını kullanarak bu işi yürütmelerinin önüne geçilecek önlemlerin alınması ve böylece uzlaştırmacılar arasında eşitlik dengesinin sağlanması gerekmektedir.⁴² Örneğin polis memuru olan uzlaştırmacıların, polislerin kullandığı sistemlerden faydalanarak taraflara daha kolay ulaşabildiğine dair geri bildirimler alınmıştır. Bu tarz durumların önüne geçilebilmesi ve eşitliğin sağlanabilmesi için UYAP uzlaştırmacı portalında uzlaştırmacılara yeni sorgulama ekranlarının getirilmesi (örneğin tarafların güncel telefon ve adres bilgilerini sorgulayabilmek gibi) ve bu ekranın güncel etkin ve verimli hale getirilmesi gereklidir.

Uygulamada uzlaştırmacıların tebligat yapılması gerektiğinde bu tebligatın dönüş sürecinin çok uzadığına dair eleştirileri de bulunmaktadır. Örneğin İstanbul içindeki bir adrese 21 günde tebligat yapıldığının görüldüğü dile getirilmiştir.

E. Edime İlişkin Sorunlar

Uygulamada karşılaşılan sorunlardan biri de, CMK m. 253/19⁴³ gereğince, uzlaştırma sürecinde, müştekinin olay nedeniyle zararının şüpheli tarafından giderilmesi durumunda; aynı olayda sigorta şirketi gibi bir üçüncü kişinin zararı giderme

kendisinin puanının üzerine çıkmasını beklemek zorundadır. Ortalama puanlar belli bir sürede sıfırlanmaktadır.

⁴⁰ Akbulut ve Aksan (n 4) 181

⁴¹ Erdem, Eser ve Öşzahinli (n 9) 12; Ferda Eser, ‘Ceza Muhakemesinde Uzlaşmada İzmir Modeli’ (Yaşar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü 2013) 108

⁴² Erdem, Eser ve Öşzahinli (n 9) 71

⁴³ ‘‘Uzlaşmanın sağlanması halinde, soruşturma konusu suç nedeniyle tazminat davası aılamaz; açılmış olan davadan feragat edilmiş sayılır.’’

yükümlülüğünün devam edip etmeyeceğidir. Müşteki uzlaşmak istese de, sigorta şirketinden ödeme alamayacağını düşündüğü için şüpheliyle uzlaşmayabilir. Taraflar arasında uzlaştırma sağlanması halinde üçüncü kişi ile taraflar arasında devam eden tazminat davasının akibetinin ne olacağına ya da uzlaştırmanın taraflarının taraf olmayan kişilere karşı dava açma haklarının devam edip etmeyeceğine dair açık bir düzenleme bulunmamaktadır.⁴⁴ Kanaatimizce Kanun'un lafzından ilk anlaşılan, uzlaşmanın sağlanması halinde, uzlaştırmanın konusu ile ilgili olarak uzlaştırmanın tarafı olup olmadığına bakılıp bakılmaksızın kimseden tazminat talep edilemeyeceğidir. Ancak bu halde de aynı uyuşmazlık konusunda müştekinin şüpheliden zararını talep ettiği, şüphelinin müştekinin zararını giderdiği ve uzlaştırmanın olumlu sonuçlandığı halde zararı giderme taahhüdü bulunan sigorta şirketinin sebepsiz yere zenginleşme durumu olmaktadır. Bunun önüne geçebilecek yeni bir düzenlemeye gidilebilir.⁴⁵

Uygulamada yukarıdaki durum dışında, iş kazası gibi bazı dosyalarda, mağdur ve güçsüz olan tarafın uzlaştırmanın mahiyetini tam anlayamadan uzlaşması durumunda, sonradan zararın mahiyeti net olarak ortaya çıktığında tazminat hakkı ileri sürememesinin onun aleyhine olacağı dile getirilmekteydi. Tam da bu sebeple yukarıda açıklanan tazminat konusunun dayanağı olan CMK'nın 253. maddesinin (19) numaralı fıkrasının beşinci cümlesinin "Uzlaşmanın sağlanması halinde, soruşturma konusu suç nedeniyle tazminat davası açılmaz" hükmü Anayasa Mahkemesinin 26.7.2023 tarihli 2023/43 esas, 2023/141 karar sayılı kararı ile iptal edilmiştir. Anayasa Mahkemesi, iptalin gerekçesi olarak, tarafların Mahkemeye

⁴⁴ Erdem, Eser ve Özşahinli (n 9) 9. Yalnızca, tarafların CMUY m. 33/1-b'de "Mağdurun veya suçtan zarar görenin haklarına halef olan üçüncü kişi ya da kişilerin maddi veya manevi zararlarının tamamen ya da kısmen tazmin edilmesi veya eski hâle getirilmesi"nin edim olarak kararlaştırılabileceği" belirtilmiştir

⁴⁵ Erdem, Eser ve Özşahinli (n 9) 9. 10. YERDELEN ve diğerlerine göre, mal ve sorumluluk sigortalarında sigortacının mağdurun zararını tazmin etmesiyle, mağdurun yerine geçeceği ve onun açabileceği kusur davalarını kendisi yürütebileceğinden(halef olacağından), şirket sigorta sözleşmesi kapsamında mağdurun zararını karşıladıktan sonra uzlaştırma işlemleri gerçekleşecekse, bu mala zarar verme iddiasıyla ilgili uzlaştırma görüşmelerine sigorta şirketi de katılmalıdır. Çünkü sigorta şirketinin kasko sigortası kapsamında mağdura yapacağı ödeme için kusuru oranında faile rüç'u hakkı bulunmaktadır. Eğer zarar giderildikten sonra sigortacı görüşmeye katılmadan mağdur faille uzlaşırsa, zararı tazmin eden ve mağdura halef olan şirket ibra edilen faile rüç'u edemeyeceğinden, Türk Ticaret Kanunu m. 1472/2 gereğince kendi hareketi ile sigortaya geçen hakları ihlal etmiş olabileceğinden, uzlaştırma süreci tamamlanmış ve uzlaşma sağlanmışsa, sigorta şirketine karşı kendisi sorumlu olacaktır. Yerdelen ve diğerleri (n 4) 243, 244. Ayrıca belirtilmelidir ki TTK m. 1476/4'te sorumluluk sigortalarında zarara uğrayanın(uzlaştırmadaki fail taraf) karşı tarafla uzlaşma görüşmesine sigorta şirketini de davet etmesi gerektiği, failin şirkete haber etmeden sulh sözleşmesi yapması halinde sigorta şirketinin bu sözleşmenin kendisine bildirilmesinden itibaren 15 gün içinde bu sözleşmeyi onaylaması gerekeceği, aksi halde bu sulh sözleşmesinin sigorta şirketi açısından geçersiz olacağı hüküm altına alınmıştır. Yerdelen ve diğerleri (n 4) 247. YAŞAR ve OTACI'ya göre, mala karşı zarar verilen dosyalarda, ilgili malın sigortalı olmuş olmasından dolayı suçtan zarar gören sigorta şirketinden ödeme almışsa, zarar giderimi ediminin tarafı sigorta şirketi olacaktır(malen sorumlu olarak). Yaşar ve Otacı (n 6) 2464

başvurma özgürlüğüne getirilen bu sınırlamanın ölçünlülük ilkesine aykırı olduğuna hükmetmiştir. Mahkemenin ölçünlülükle ilgili gerekçesi řu şekildedir: “suç teşkil eden fiil nedeniyle uğranılan zararın uzlaşma süreci içinde bilinmesinin her durumda mümkün olmayacağı, özellikle maluliyet oranı gibi teknik bazı verilere ihtiyaç duyulan hâllerde uzlaşma süreci içinde zararın sağlıklı şekilde belirlenebilmesinin güçleşeceği açıktır. Başka bir ifadeyle taraflara uzlaşmanın sağlanmasının sonuçları hakkında bilgi verilmesi öngörölmüş ise de teknik birtakım verilerle ve ayrıntılı hesaplamalarla ortaya konulabilecek zararın uzlaşma görüşmeleri esnasında belirlenmesi mümkün olmayabilir. Buna göre ilgililerin uzlaşmanın sağlanması durumunda edimi aşan ve tazminat davasına konu edilemeyecek zarara ilişkin her durumda eksiksiz ve doğru bilgiye sahip olabilecekleri söylemez... Bu bağlamda uzlaşma görüşmeleri esnasında sağlıklı şekilde belirlenmesi güç veya öngörölmesi mümkün olmayan zararlara ilişkin açılacak davalar yönünden herhangi bir ayırım yapılmaksızın uzlaşmanın sağlanması durumunda tazminat davası açılmayacağını düzenleyen kuralla ilgililere katlanamayacakları bir külfet yüklenmiştir. Başka bir deyişle kuralda yargının iş yükünün azaltılması amacıyla mahkemeye erişim hakkına getirilen sınırlama arasında makul bir makul bir denge kurulamamıştır... Bu itibarla kuralın orantılık alt ilkesi yönünden ölçünlülük ilkesini ihlal ettiği sonucuna ulaşılmıştır.” Anayasa Mahkemesinin kararınının yerinde olduğu görüşündeyiz. Bu konuda yapılacak yeni düzenlemede, yukarıda bahsedilen her iki konuyu kapsayacak bir şekilde, (yalnızca) uzlaştırma taraflarının birbirlerine karşı olan, uzlaştırma anında ortaya çıkmış ve tarafların da haberinin olması beklenen zararlara dair tazminat talepleri hakkında dava açılama-yacağı şeklinde yeni bir düzenlemeye gidilmelidir.

F. Uzlaştırma Sürecinin Taraflarıyla İlgili Sorunlar

Uygulamada karşılıklı olarak işlenen suçlarda bir tarafın işlediği suçun uzlaştırmaya tabi olmadığı ancak diğer tarafın işlediği suçun uzlaştırmaya tabi olduğu durumlarda soruştırma bürosunca uzlaştırmaya tabi olan suç yönünden dosyada ayırma kararı verilerek ilgili kısım uzlaştırma bürosuna gönderilmektedir.⁴⁶ Bu tür dosyalarda aralarında uzlaşan taraflar çoğu kez uzlaştırma bürosundaki dosyada uzlaştıklarında diğer dosyanın da kapandığını düşünerek hareket etmektedir. Hatta uzlaştırmaya tabi olmayan suç hakkında duruşmaya çağırılan tarafın durumun farkına vararak uzlaştığı dosyadaki takipsizlik kararına itiraz ettiği dahi vakidir. Bu gibi durumlar da, uzlaştırmacıların tarafları aydınlatma yükümlölüđünün⁴⁷ önemini bir kez daha ortaya koymaktadır. Bu duruma bir örnek vermek gerekirse A, B’ye karşı hakaret etmiş, B de A’ya karşı sopa göstererek tehditte bulunmuş olsun. B’nin A’ya karşı eylemi yönünden dava açılmadan, A’nın B’ye karşı hakaret suç u açısından uzlaştırma görüşmeleri başlamış olsun. Her iki taraf aralarında şikâyet-

⁴⁶ Cüni ve Özcan (n 11) 17

⁴⁷ CMK m. 253/5: “Uzlaşma teklifinde bulunulması halinde, kişiye uzlaşmanın mahiyeti ve uzlaşmayı kabul veya reddetmesinin hukukî sonuçları anlatılır.”

lerinden vazgeçmeleri, uzlaşmaları ve her iki dosyanın da kapanması yönünde anlaşmalarında ve taraflar hakaret dosyasından uzlaştıklarında, sonrasında silahla tehdit açısından da şikâyetten vazgeçme yapıldığında, silahla tehdit suçu şikâyete tabi olmadığından yargılama ve cezalandırma işlemleri devam edeceğinden; bu örnek açısından mağdur olduğu dosyada uzlaşan ancak sanık olduğu dosyadan ceza alan taraf olan B aleyhine bir durum ortaya çıkacaktır. Kanaatimizce daha adil bir sonucun ortaya çıkabilmesi için uzlaştırma usulünün uygulanmasında yalnızca uzlaştırmaya tabi olmayan bir suçun aynı mağdura karşı işlenip işlenmediğini esas alan düzenlemenin⁴⁸ değiştirilmesi ve zaman ve mekân birliği bulunan olayda karşılıklı işlenen suçlar arasında uzlaştırmaya tabi olmayan bir suç varsa, bu kişiler arasındaki diğer suçlarda da uzlaştırmaya uygulanmaması gerekir. Bu takdirde uzlaştırmaya tabi olan suçlar için ancak uzlaştırmaya tabi olmayan suçlar hakkında kovuşturmayaya yer olmadığına dair karar veya beraat kararı verilip bu kararın kesinleşmesi halinde uzlaştırma işlemleri uygulanabilir. Bunun iş yükünü artıracığı da söylenemez. Zira uygulamada sıklıkla, bu tarz dosyalarda dosyanın uzlaştırmaya tabi suç yönünden ayrılarak diğer dosyaya dava açıldığı görülmektedir. Böyle durumlarda dava açılan dosya ilerlerken diğer dosyanın uzlaştırma işlemi olumsuz sonuçlanıp esas dosyaya birleştirme yapıldığında, aslında aynı olaya ilişkin olsa da iki farklı iddianame olduğundan, bu konu yargılama makamının kafasında karışıklığa ve çoğu zaman yargılamanın uzamasına sebebiyet vermektedir. Aksine bu yeni uygulamanın yargılamayı hızlandıracığı kanaatindeyim. Ayrıca hem savcılıkta hem mahkemede aynı olaydan dolayı iki farklı dosyayla muhatap olunmasının önüne geçilmesi yargının iş yüküne de olumlu yansımaya sahiptir.

Uzlaştırma sürecinde yaşı küçüklerin taraf olduğu dosyalarda, uzlaştırma teklif ve müzakere işlemleri çocukların kanuni temsilcilerine yapılır. Evlilik içinde anne babanın her ikisi de velayet sahibi olduğundan teklif ve müzakere işlemleri de her ikisiyle birlikte yapılır.⁴⁹ Taraflardan birinin çocuk olması durumunda her iki veliye sağlanması yerine diğer velinin açıkça aksi görüş bildirmemesi durumunda anne ya da babanın yalnız birisinin katılımı ile uzlaştırma sürecinin yürütülebilmesine imkân sağlanması gerekir.⁵⁰ Doktrinde bazı yazarlar, uzlaştırmaya taraf- larından birinin yetiştirme yurdunda kalması durumunda, uzlaşma görüşmelerinin kurum yetkilisi tarafından yapılabilmesi gerektiği görüşündedir.⁵¹

Uzlaştırma sürecinde uzlaştırmacıların karşılaştığı en büyük problemlerden biri tarafların uzlaştırma sürecine olan ilgisizliğidir. Öyle ki uzlaştırmacıların telefonla görüştükleri taraflardan bazılarının, belirlenen yer ve zamanda belirlenen yere gelmedikleri, uzlaşmak istemeyen tarafın uzlaştırma teklifini dahi imzalamak

⁴⁸ CMK m. 253/3, 2.c.: “Uzlaştırma kapsamına giren bir suçun, bu kapsama girmeyen bir başka suçla birlikte aynı mağdura karşı işlenmiş olması hâlinde de uzlaşma hükümleri uygulanmaz.”

⁴⁹ Cüni ve Özcan (n 11) 52

⁵⁰ Erdem, Eser ve Özşahinli (n 9) 9

⁵¹ Erdem, Eser ve Özşahinli (n 9) 9

istemediği görölmektedir. Kanaatimizce, bu durumun oluşmasında sık sık değişen ve hapis cezalarının cezaevinde çekilmesini zorlaştıran infaz yasası uygulamalarının vatandaşlarda adli teşkilatın yaptırım gücü ačasından oluşturduğu rehabet ile toplumun adalete olan inancındaki düşüklük de etkili olmaktadır.

Günümüzde özellikle ünlü kişilerin, insanları siyasi görüşleri/dini görüşleri vb. konularda kışkırtıcı aacıklamalar yaptıkları ve kendilerine hakaret edenlere karşı uzlaştırma uygulamasını zenginleşme aracı olarak kullandıkları şeklinde durumlarla karşılaşılmaktadır.⁵² Hatta uygulamada yıllar sonra dahi hakaretin yeni öğrenildiğinden bahisle sosyal medyadan hakaret edildiği iddialarıyla alakalı şikayetler yapıldığı bilinmektedir. Bu tarz dosyalar özellikle büyükşehirlerde, iş yükü ciddi anlamda fazla olan yargı teşkilatı için ek bir dosya yükü oluşturmaktadır. Bazı avukatların da sosyal medyada çok sayıda yorum alan ünlülerle anlaşma yaparak uzlaştırma işlemini kazanç kapısı haline getirdiklerine dair uygulamacıardan yoğun geri bildirimler alınmaktadır. Bu durum, uzlaştırmadan beklenen amacın aşılması ve müessesenin kötüye kullanılması anlamına geldiğinden bu durumun önüne geçilebilmesi amacıyla da düzenleme yapılması gerektiği kanaatindeyim. Bu kapsamda özellikle sosyal medyadan hakaret iddialarının uzlaştırma kapsamından çıkarılması ve önödeme kapsamına alınması gibi düzenlemelerle bu sorunun çözümlünün önüne geçilebileceği düşünülmektedir.

III. ADLİ MAKAMLARIN (CUMHURİYET BAŞSAVCILIĞI UZLAŞTIRMA BÜROSUNUN) UZLAŞTIRMACILARIN SORUNLARINA KARŞI TUTUMU

Her Cumhuriyet başsavcılığı bünyesinde uzlaştırma bürosu kurulur ve yeteri kadar Cumhuriyet savcısı ile personel görevlendirilir(CMK m. 253/24; CMUY m. 39). Uzlaştırma işlemleri, uzlaştırma bürosuna dosyanın gönderilmesi sonrasında büroda görevli savcı tarafından suçun uzlaştırmaya tabi olduğunun anlaşılması ve uzlaştırmaya etki edecek eksiklik bulunmadığının tespiti ile UYAP sistemi üzerinden uzlaştırmacı atanması üzerine başlar.

Uzlaştırmacı, uzlaştırma sürecini yönetirken, savcıdan bu süreçte izlenecek yöntemle ilgili görüş alabilir. Uzlaştırma savcısı da uzlaştırma sürecinde izlenecek yöntemle ilgili olarak uzlaştırmacıya talimat verebilir (CMK m. 253/14).⁵³ Savcıyla beraber; her iki tarafın yararına olacak şekilde uzlaştırmayı gerçekteştirmek şeklindeki ortak hedefe sahip olan uzlaştırmacılar, süreç boyunca yaşanan sorunla-

⁵² 'Size küfür ettirip para kazanıyorlar!' (Enkocaeli Haber 2021) <<https://www.enkocaeli.com/haber/7869919/size-kufur-ettirip-para-kazaniyorlar>> erişim tarihi 23 Nisan 2023

⁵³ Doktrinde uzlaştırmacının esasen yöntemi belirlemede özgür olduğu, savcının bu yetkisini ancak zorunlu hallerde kullanması gerektiği vurgulanmaktadır. Cüni ve Özcan (n 11) 23. Uzlaştırmacıların en önemli özelliklerden biri tarafsız ve bağımsız olmalarıdır. Bu kapsamda uzlaştırmacıların kimseden emir ve talimat alması uygun değildir. Kanundaki bu düzenleme uzlaştırmacının sadece usulle sınırlı olarak savcıya danışabileceğine dairdir. Yerdelen ve diğerleri (n 4) 353

rın çözümü için uzlaştırma savcısıyla doğrudan iletişim kurmalıdırlar. Savcının da onarıcı adalet anlayışıyla getirilmiş ve taraflardan mağdurun zararının giderilmesi, şüphelinin pişmanlığını hissetmesi ile usul ekonomisi ve yargının iş yükünün⁵⁴ de azaltılması amacıyla getirilmiş bu müessese için, tabiri caizse engel olmak yerine yardımcı olması gerekir. Ancak bu fonksiyonu yerine getirirken mağdurun mağduriyetinin de, uzlaştırmanın sırf dosya kapatma/ iş çıkarma/ uzlaştırmadan ücret temini gibi yan amaçlara kurban edilmemesine dikkat etmesi gerekir.

Uygulamada uzlaştırma bürolarının sosyal medya üzerinden(özellikle *what-sapp* uygulaması üzerinden) oluşturdukları bölge uzlaştırmacılarının ve büro personelinin ekli olduğu gruplar üzerinden uzlaştırma sürecinin yürütülmesinde oluşan sorunlar ve geri dönüşlere çözüm odaklı bilgilendirme yaptıkları görülmektedir. Ayrıca uzlaştırmacılar bizzat uzlaştırma savcısıyla görüşme yaparak uzlaştırma sürecinin işleyişine dair karşılaştığı sorunları savcıya iletebilmekte ve savcı da sorunun çözümü için uzlaştırmacıya geri dönüşte bulunabilmektedir. Uygulamanın sağlıklı yürütülebilmesi için, uzlaştırma bürosunda görevli kişilerin (özellikle savcının) uzlaştırmacılarla irtibat halinde kalması ve iletilen sorunlara çözüm odaklı yaklaşması önem arz etmektedir.

Uygulamada özellikle uzlaştırma bürosunda görevli olan zabıt kâtiplerinin yalnızca uzlaştırma bürolarında görevli olmadığı adliyelerde (genellikle ağır ceza mahkemesi bulunmayan adliyelerde), işlemlerini ek iş olarak gördükleri ve iş yükü nedeniyle zorlandıkları görülmektedir. Gerçekten de uzlaştırma işlemleri sırasında görevli olan personelin (zabıt kâtibi, savcı...) evrak/soru/talep vb. hususlar yönünden mesai içinde ayrıca vakit alan işleri bulunacağından; bu personelin iş bölümü yapılırken, iş yükü altında bunalmasının ve bu sebeple uzlaştırma işlemlerine gerekli özeni gösterememesinin önüne geçecek önlemler alınmalıdır. Bu şekilde bir sorunun önüne geçilebilmesi için özellikle mülhakat adliyelerinde fiilen çalışan personelin sayısı dikkate alınarak, eksik kadrolara gerekli atama ve görevlendirmelerin yapılması gereklidir.

Cumhuriyet savcıları uygulamada birbirinden farklı birçok görev ifa etmektedir. Savcılar uzlaştırma işlemleri dışında; cezaevi ve infaz işlemleri, duruşma savcılığı işlemleri, müracaat savcılığı işlemleri (adliyeye gelen şikâyet/ihbarlarla ilgilenmek), idari yaptırım işlemleri, genel olarak soruşturma işlemleri gibi farklı konularda çalışmaktadır. Sayılan konuların her ne kadar birbirine benzerlikleri bulunsa da özellik arz eden birçok noktada bu alanlarda çalışmak için özel ve teknik

⁵⁴ Uzlaştırma müessesine iş yükünü azaltma amacıyla yaklaşılmalıdır. Bu kurumun amacı onarıcı adaletin sağlanmasıdır. Aksine uzlaştırmanın savcılık açısından ayrıca bir iş yükü oluşturduğu söylenebilir. Ekrem Çetintürk, *Onarıcı Adalet ve Ceza Adalet Sisteminde Uzlaştırma* (1. bs Adalet 2017) 679,680. Türk adli teşkilatının iş yükünün yoğunluğu nedeniyle, hâkim ve savcılar uzlaştırma müessesesinin hakkıyla uygulanmasına ehemmiyet verememektedir. İş yükünün azaltılması amacı da taşıyan bu kurum adli teşkilat için(özellikle savcılık açısından) yeni bir iş yükü oluşturduğundan; doktrinde bazı yazarlar bu nedenle uzlaştırmanın yargı dışına çıkarılması gerektiği düşüncesindedir. M. Nedim Bekri, 'Ceza Muhakemesi Uygulamasında Uzlaşma' (2016) 6[1] Akdeniz Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 88, Durmuş Tezcan ve diğerleri (n 6) 79

bilgiyle tecrübeye ihtiyaç bulunur. Söz gelimi mesleğe başlangıcından beri genel soruştırma işlemleri üzerine çalışmış bir savcının iş bölümü değişikliği ya da tayin gibi sebeplerle uzlaştırma bürosunda görevlendirilmesi halinde, tecrübe ve bilgisini tam olarak kazanabilmesi için zamana ihtiyaç olacaktır. Bu süreçte ise uzlaştırma işlemlerinde uygulama değişiklikleri, uygulama hataları nispeten fazla görülecektir. Özellikle uzlaştırma bürosundaki iş yükünün nispeten az olmadığı bir adliyede, uzlaştırma bürosu savcısının aynı zamanda başka bürolarda da görevlendirilmesi halinde yukarıdaki paragrafta da bahsedildiği üzere, savcının uzlaştırma bürosunu ikincil iş/ek iş olarak görebileceği ihtimaldir. Bu nedenle uzlaştırma işlemlerini yürüten savcıya mümkün olduğunca ek iş verilmemesi gerektiği görüşündeyiz.

Genel olarak uzlaştırmacılar aynı zamanda başka meslek sahibi olsa da, uzlaştırmacılık dışında başka bir mesleği bulunmayan kişiler de bulunmaktadır. Uygulamada, uzlaştırmacılık dışında mesleği olmayan kişilere karşı uzlaştırma bürosu personelinin daha ilgisiz olduğuna dair eleştiriler olduğu görülmektedir. Uzlaştırmacı, yukarıda bahsedildiği üzere avukat ya da hukuk öğrenimi görmüş başka bir kişi olabilir. Uzlaştırma uygulaması açısından uzlaştırmacı listesine kayıtlı olan uzlaştırmacıların asıl mesleklerinin ne olduğunun hiçbir önemi bulunmamaktadır. Önemli olan uzlaştırmacının uzlaştırma açısından sarf ettiği gayret ve bu alandaki becerisidir. Bu nedenle böyle bir ayrımcı davranış kabul edilemez. Bürolarda alışan ve özellikle sürekli uzlaştırmacılarla muhatap olan zabıt kâtibi gibi personelin uzlaştırma savcısınca bu hususta bilgilendirilmesi gerekir.

Uzlaştırmacılardan dosyanın uzlaştırma bürosuna gönderilirken, tarafın telefon numara bilgisinin doğru girilmemesi gibi eksikliklerin uzlaştırma işlemlerini yavaşlattığına dair geri dönüşler alınmıştır. Savcılar ve savcılık personeli uzlaştırmaya gönderdikleri dosyalara karar yazarken ya da bu dosyaların işlemlerini yaparken, bu dosyaları iddianame düzenledikleri dosyalardan ayrı görmemeli ve işlemleri eksik yapmamalıdır.

Uygulamada uzlaştırmacılarından, aynı ağır ceza mahkemesi yetki çevresindeki farklı uzlaştırma bürolarında, benzeri olaylarda farklı değerlendirme ve kararların verildiği, söz gelimi benzer dosyalarda farklı ücret takdirlerinin yapıldığı şeklinde eleştiriler alınmaktadır. Bu sorunun da en azından aynı ağır ceza çevresindeki savcılıkların iletişim halinde kalarak (toplantı ve görüşmeler yapmak gibi) benzer uygulamalar oluşturması suretiyle özölünebileceği kanaatindeyiz.

IV. İDARİ MAKAMLARIN (ADALET BAKANLIğI CEZA İŞLERİ GENEL MÜDÜRLÜğÜ ALTERNATİF ÇÖZÜMLER DAİRE BAŞKANLIğI'NIN) UZLAŞTIRMACILARIN SORUNLARINA KARŞI TUTUMU

“1 nolu Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinin 41 inci maddesinin birinci fıkrasının (g) bendinde; ceza muhakemesinde önödeme, uzlaştırma ve kamu davasının açılmasının ertelenmesi gibi alternatif uyuşmazlık çözüm usullerinin geliştirilmesi ve etkin şekilde uygulanmasını sağ-

lamak” Adalet Bakanlığı Ceza İşleri Genel Müdürlüğünün görev ve yetkileri arasında gösterilmiştir.⁵⁵

“Önödeme, kamu davasının açılmasının ertelenmesi ve uzlaştırma gibi cezada alternatif usullerin etkin bir şekilde uygulanmasını sağlamak, görev alanıyla ilgili olarak uygulamayı takip etmek ve ortaya çıkan sorunların nedenlerini araştırarak çözüm önerilerini Bakanlığa sunmak, cezada alternatif usuller konusunda kamuoyunu bilgilendirici çalışmalar yapmak, ulusal veya uluslararası nitelikte bilimsel toplantılar düzenlemek, bu nitelikteki çalışmalarını teşvik etmek ve desteklemek, ilgili kurum ve kuruluşlarla işbirliği yapmak, görev alanına giren istatistiklerin derlenmesi ve yayımı konusunda Bakanlığın ilgili birimleriyle iş birliği halinde çalışmak, ceza mevzuatı ile Bakanlığa verilen alternatif usullere ilişkin görevleri yerine getirmek üzere” Adalet Bakanlığı CİGM bünyesinde 10.10.2016 tarihli Bakan oluruyla Alternatif Çözümler Daire Başkanlığı kurulmuştur.⁵⁶

Uzlaştırma kurumunun uygulanmasında, adliye bulunan il ve ilçelerde Cumhuriyet başsavcılıkları, savcılar ve yeteri kadar personel (uzlaştırma büroları) görevlidir. AÇDB’nin uzlaştırma sürecinde yargısal kararları verme yetkisi bulunmamaktadır. Uzlaştırma sürecinde yargısal anlamda karar verme yetkisi uzlaştırma bürosundadır.⁵⁷

Adalet Bakanlığı CİGM’nin, uzlaştırma süreci ile ilgili yaptığı işlemlere bakıldığında, Müdürlüğün adli mercilerden uzlaştırma işlemleri ile ilgili olarak kendilerine sorulan hususlarda görüşler beyan ederek, uzlaştırma sürecindeki sorunların çözümü için uygulamacılara yol göstermeye çalıştığı görülmektedir. Bu kapsamda uzlaştırma konusuyla ilgili olarak Müdürlük, “Ek Uzlaştırma Raporu ve Sarf Kararına Dair”, “Yalan Tanıklık Suçunun Suça Sürüklenen Çocuklar Yönünden Uzlaştırma Kapsamında Kalıp Kalmadığına Dair”, “Uzlaştırma Ücreti ve Giderleri Konusunda”, “Uzlaşma Sonucunda Belirlenen Edimin Taksidinde Bağlandığı Hâllerde Verilen HAGB Kararlarının Takibine Dair”, “Taraflardan Birinin Yurtdışında Olması Halinde Uzlaştırma Yoluna Gidilip Gidilemeyeceğine Dair” “Uzlaştırma İşlemlerinde SEGBİS’e Dair”, “Uzlaştırma İşlemlerinde Tebligat ve İstinabeye Dair”, “Kusur Yeteneği Bulunmayan Çocuklar Hakkında Uzlaştırma Hükümlerinin Uygulanıp Uygulanmayacağına Dair”, “Uzlaştırma Ücretlerine Dair”, “Uzlaştırma Avukatlarının Serbest Meslek Makbuzu Düzenlemesinin Zorunlu Olmadığına Dair”, “Stajyer Avukatların Uzlaştırma Olabileceğine Dair” görüşler sunmuştur.⁵⁸

⁵⁵ (AÇDB Resmi Sitesi) <<https://alternatifcozumler.adalet.gov.tr/Home/SayfaDetay/hakkimizda>> erişim tarihi 23 Nisan 2023

⁵⁶ Yine CMUY ‘nin 69 ve 70. maddelerinde Alternatif Çözümler Daire Başkanlığının yapısı ve görevlerinin kapsamı belirlenmiştir. CMUY’nin 70. maddesinde AÇDB’nin görevleri arasında, “Ön ödeme, uzlaştırma ve kamu davasının açılmasının ertelenmesi gibi alternatif usullerin etkin şekilde uygulanmasını sağlamak; görev alanıyla ilgili olarak uygulamayı takip etmek ve ortaya çıkan sorunların nedenlerini araştırarak çözüm önerilerini Bakanlığa sunmak; alternatif uyuşmazlık çözüm yolları konusunda kamuoyunu bilgilendirici çalışmalar yapmak” da sayılmıştır.

⁵⁷ Yerdelen ve diğerleri (n 4) 344.

⁵⁸ (AÇDB Resmi Sitesi) <<https://alternatifcozumler.adalet.gov.tr/OrtaDetay/hukuki-gorusler>> erişim tarihi 23 Nisan 2023

AÇDB'nın ayrıca uygulayıcı hâkim ve savcılara uzlaştırma sürecine dair uygulama sürecinin işleyişi ve bu süreçteki uygulama yöntemlerine dair yol gösterici kitaplar dağıttığı,⁵⁹ zaman zaman uzlaştırma sürecinin iyileştirilmesine yönelik bilimsel toplantı faaliyetlerinde bulunduğu ve savcılıklarda yerinde izleme faaliyetlerinin yapıldığı da görölmektedir.⁶⁰

Uygulamada uzlaştırmacılarından, uzlaştırmacıların yaşadıkları sorunlarla ilgili olarak AÇDB'na yazmış oldukları talep yazıları hakkında, değerlendirme yapılarak sonucuna göre ilgili büroya gerekli yazının yazılması/bilgilendirmenin yapılması/ olması gerekenin bildirilmesi yerine, talebin bir değerlendirmeye tutulmadan doğrudan büroya gönderildiğine dair geri dönüşler alınmıştır.

Yine uzlaştırmacılarından alınan geri dönüşlere göre, yukarıda “uzlaştırma sürecinin işleyiş usulüne dair sorunlar” başlığında da değinildiği gibi, uzlaştırmacıların uzlaştırmacı ekranının daha aktif ve işler hale getirilmesi şeklinde taleplerinin de bulunduğu anlaşılmaktadır. Ayrıca yine uygulamacılardan, uzlaştırmacıların UYAP portala ekledikleri talep dilekçelerinin sisteme doğru yüklenip yüklenmediğini doğrulamakta zorlandıkları, bu hususta belgenin ulaşması ve zabıt katibince görölmemesinin uzlaştırmacı ekranından anlaşılmasını sağlayan bir sistem oluşturulmasının faydalı olacağı bildirilmektedir. Uygulamada zaman içerisinde UYAP uzlaştırmacı ekranlarında geliştirme çabalarının devam ettiği görölmektedir. Uzlaştırmacıların elini güçlendirecek ve sürece destek olacak şekilde, ilgili ekranların geliştirilmesi çabalarının devam etmesi gerektiği düşüncesindeyiz. Yukarıda da bahsedildiği gibi , sadece dosya uzlaştırmaya gönderilirken tarafa eklenmiş olan telefon numarasının görölebilmesi dişında, UYAP uzlaştırmacı ekranına tarafların GSM operatörlerinde adına kayıtlı olan telefon numaralarının sorgulanabilmesi(uzlaştırma bürosunda bu sorgulama yetkisi bulunmaktadır.), tarafların adreslerinin sorgulanabilmesi gibi özelliklerinin eklenmesi gerektiği kanaatindeyiz.

AÇDB'nca eğitimlerde görev alacak kişilerin arasında, uzlaştırma sürecinin içerisinde daha önce uygulamada bulunmuş kişilerin de yer alması faydalı olacaktır. Özellikle eğitimlerin teorikten ziyade uygulamaya yönelik olması açasından ve yaşanmış olan sorunlar ve çözüm önerilerinin uzlaştırmacılara aktarılabilmesi açasından faydalı bir yöntem olacaktır.⁶¹ Ayrıca uygulamacılara verilen eğitime ihtimam gösterilmeli ve özellikle onarıcı adalet anlayışını yerleştirerek bu çerçevede hareket etmeleri yönünde bilinç kazandırılmaya çalışılmalıdır.⁶²

⁵⁹ Örneğin 2021 ve 2022 yılında uzlaştırma savcıları ile asliye ceza mahkemesi hakimlerine, Orhan CÜNİ ve Merve ÖZCAN tarafından hazırlanan 2021 yılında basılmış “ Uzlaştırma Kılavuzu” isimli kitap ile Orhan CÜNİ, Merve ÖZCAN, Çetin ARSLAN, Olgun DEĞİRMENCİ tarafından hazırlanan “Ceza Muhakemesinde Uzlaştırma Kitabı” isimli kitabın Nisan 2021 tarihli 2. baskısı dağıtılmıştır.

⁶⁰ (AÇDB Resmi Sitesi) < <https://alternatifcozumler.adalet.gov.tr/Home/Duyurular/2>> erişim tarihi 23 Nisan 2023

⁶¹ Erdem, Eser ve Özşahinli (n 9) 8,9

⁶² Çetintürk (n 54) 699,700

Bu başlık altında değinilmesi gerektiğini düşündüğümüz bir başka husus da, AÇDB'nca bir uzlaştırmacının sicilden çıkarılmasının sebeplerinin düzenlendiği CMUY m. 49'⁶³daki anlayıştır. Bu düzenlemedeki kriterlerden biri "performans değerlendirmeleri sonucunda yeterli bulunmamak"tır. Yönetmelik maddesinde bu performans değerlendirmesinin ne şekilde ve kim tarafından yapılacağı açıklanmamıştır. Yönetmelik maddesinde "Kanunda öngörülen yükümlülükleri önemli ölçüde veya sürekli olarak yerine getirmemek" ve "uzlaştırma göreviyle bağdaşmayan tutum ve davranışlarda bulunmak" sebepleri ayrıca düzenlenmişken, bu kriterin de getirilmiş olması, performans değerlendirmesinin uzlaştırma dosyalarının olumlu sonuçlanma oranına bakılarak yapılabileceği izlenimini doğurmaktadır. Böyle bir durum ise, uzlaştırmacıların sürece değil sonuca odaklanmasına ve kendilerini baskı altında hissetmelerine sebebiyet verecektir. Bu da onarıcı adalet anlayışına aykırı düşecektir.⁶⁴ Biz de aynı şekilde bunun önüne geçebilmek için bu değerlendirmenin ne şekilde yapılacağının daha açık düzenlenmesi gerektiği ve uzlaştırma sürecinin sonucuna değil, gösterilen gayrete odaklanılması gerektiği kanaatindeyiz.

Bir uzlaştırmacının görevini gereği gibi yaptığını değerlendirmek esasen çok basit iş değildir. Bu sürecin ortaya konabilmesi için uzlaştırmacının uzlaştırma raporunu hazırlaması esnasında, sürece dair gösterdiği gayreti uzlaştırma raporuna düzgün bir şekilde yansıtması gerekir. Ayrıca uzlaştırma savcısı da uzlaştırma raporuna sonuç olarak yaklaşmaktan ziyade (özellikle ücretin takdiri noktasında) öncelikle uzlaştırmacının gösterdiği gayreti esas alarak değerlendirme yapmalıdır. Uzlaştırma savcısı dosyanın taraflarından aldığı geri bildirimlere de ihtiyatla yaklaşmalı ancak bu geri bildirimleri gözardı etmeden, uzlaştırmacının gayret ve performansını dikkatle takip etmelidir. Uzlaştırmacıya atanan dosyalarda, uzlaştırmacının olumlu sonuçlandığı dosyalarının oranının belirli bir oranın üzerine çıkması hali için bir ödüllendirme sisteminin getirilmesi doğaldır. Hatta bu ödül sisteminin uzlaştırmacıların çalışma isteklerini artıracığı da söylenebilir. Ancak uzlaştırmacının gösterilen tüm gayrete rağmen uzlaştırmacının beceri ve gayreti dışında başka bir sebeple gerçekleşmemesi bir başarısızlık sayılmamalıdır. Bir uzlaştırmacının başarılı veya başarısız olduğunu en doğru değerlendirebilecek merci ise hem uzlaştırmacılarla hem dosya taraflarıyla hem de uzlaştırma dosyasıyla birebir muhatap olan/olabilen uzlaştırma savcılarıdır.

⁶³ CMUY m. 49/1: "Uzlaştırmacı olabilmek için aranan koşulları taşımadığı hâlde sicile kaydedilen veya daha sonra bu koşulları kaybeden ya da uzlaştırma göreviyle bağdaşmayan tutum ve davranışlarda bulunan, Kanunun öngördüğü yükümlülükleri önemli ölçüde veya sürekli yerine getirmeyen, performans değerlendirmeleri sonucunda yeterli bulunmayan, etik ilkelere aykırı davranan, yenileme eğitimini tamamlamayan uzlaştırmacı Daire Başkanlığınca sicilden ve listeden çıkarılır."

⁶⁴ İnci ve Sakarya (n 22) 106

SONUÇ

Çalışmamızda uzlaştırmacıların uygulamada karşılaştığı sorunlar farklı başlıklar aktarılmaya çalışılmıştır. Uzlaştırma kurumu hukuk sistemimize yeni dâhil olduğundan, uygulamada birtakım sorunların yaşanması ve bu sorunların çözümlenmesine yönelik düzenlemelerde değişiklikler yapılması doğaldır. Çalışmanın genelinde sorunlar doktrin ve uygulamadan yapılan araştırmalar çerçevesinde bunlara çözümler önerisi olabilecek düşüncelerle birlikte sunulmaya çalışılmıştır.

Bu kapsamda, uzlaştırmacılara duyulan güvensizliğin uzlaştırmacılara uzlaştırmacı kimlik kartı verilmesinin yanında, uzlaştırmacılara UYAP sistemi üzerinden kısa mesaj gönderme yetkisi verilmesi ve sosyal medyada yapılacak etkili bilgilendirmelerle azalacağı düşünülmektedir.

Uzlaştırma süreci mümkün olduğu ölçüde adliyenin dışına çıkarılmalı, bugünkü durum itibarıyla ise bu konuda fiziki olarak eksiklik bulunan adliyelerde güvenliği, kapasitesi ve donanımı yeterli uzlaştırma odaları kurulmalı ayrıca uzlaştırma işlemlerini yerine getiren savcı ve katiplere başka iş vermekten mümkün olduğunca kaçınılmalıdır.

Ücret tarifesinin özellikle enflasyonlu dönemlerde yılda bir kez değil, yıl içinde de güncel koşullara göre yeniden düzenlenmesi gerekmektedir. Ayrıca uzlaştırmacının her türlü gayretine rağmen tarafların uzlaşmamalarının ücretin düşüklüğüne sebebiyet vermesinin de önüne geçecek şekilde uzlaştırmanın olumlu sonuçlanıp sonuçlanmadığına bakılmaksızın, süreçte gösterdiği gayrete göre ücretinin belirlenmesi sağlanmalıdır.

Toplumun uzlaştırmaya karşı ilgisizliği uzlaştırma sürecinde uzlaştırmacıların karşılaştığı en büyük sorunlardan biridir. Bu ilgisizlik uzlaştırmanın uzlaştırma süreciyle ilgili çağrılarına düşgün yanıt vermemek şeklinde de, genel olarak uzlaştırmaya sıcak bakmamak şeklinde de kendisini göstermektedir. Suç işlenmesinin ardından cezaevine girmeyi zorlaştıran infaz yasaı uygulamalarının yaygınlaşması, toplumda suç işlenmesinin cezasız kalacağı algısını oluşturarak adliyenin yaptırım gücüne yönelik bir rahavetin oluşmasına neden olmuş gibi görünmektedir. Bu durumun önüne geçilebilmesi için toplumda adalete olan güvenin infaz kanunu düzenlemeleri ve uygulamalarıyla yeniden tesisi gereklidir. Aynı zamanda bu durum(tarafların uzlaştırmaya ilgisizliği) uzlaştırma süreci hakkında toplumun halen gerektiği kadar bilgilendirilmediğini de göstermektedir.

Uzlaştırmacının iletişim araçlarıyla ulaşamadığı tarafların adresine her durumda bizzat gitmeye zorlanması gibi uygulamalara gidilmemelidir. Uzlaştırmacının çok uzağındaki bir adliyede uzlaştırmacı olarak belirlenebilmesi uygulamasına da bir sınırlama getirilmeli ya da en azından uzlaştırmacıya görev almak istediği ilçe adliyelerini seçim hakkı tanınmalıdır.

Sosyal medyada hakaret suçunun zenginleşme amacı ve kötü niyetle kullanımının önüne geçilmesi için bu suçun uzlaştırma kapsamı dışına alınması ge-

rekmetedir. Mala zarar verilmesi ile ilgili olaylar açısından, sigorta hukukundan kaynaklı tazminat isteminin uzlaştırma müessesesi ile çakışmasının önüne geçebilecek şekilde uzlaştırmanın tazminat davalarına etkisi bakımından üçüncü kişilerle ilgili dava yolunu engel olmayacak yeni bir düzenleme yapılmalıdır.

Çocukların taraf olduğu uzlaştırma dosyalarında teklifin ana ya da babadan birine yapılmasının (diğeri açıkça tersi yönde bir görüş bildirmedikçe) yeterli olabileceğine yönelik düzenleme yapılmalıdır. Yine taraf vekilinin yargılamada vekâlet ücreti alabilmesi için uzlaştırmanın olumsuz sonuçlanmasına sebebiyet verebileceği gözetilerek, bu hususta da vekilin uzlaştırmaya olumlu katkı vermesi halinde vekile de belli bir miktar ücret takdir edilmesi gibi bir düzenleme yapılmalıdır.

Cumhuriyet Başsavcılığı bünyesindeki uzlaştırma bürosunun, çalışmalarında uzlaştırmacıların uygulamada yaşadığı sorunları gidermek suretiyle uzlaştırma sürecinin sorunsuz yürütülmesine yardımcı olması; uzlaştırmacıların dosya bazlı ya da genel olarak yaşadıkları sorunların çözümüne yönelik tavrı sergilemeleri gerekir. Büroların sağlıklı çalışabilmesi için, uzlaştırmanın savcı ve personel için ek iş olarak görülmemesi gerekir. Bunu sağlamanın yolu da personel yeterliliğinin sağlanması ve sonuç odaklı (dosya sayısı odaklı) anlayıştan vazgeçilmesidir. Büronun işine yoğunlaşamamasının en büyük sebepleri savcılıklarda iş çıkarma odaklı ve çalışkanlığın salt dosya sayısının azlığına indirgenir şekilde yaklaşımda bulunulması ve büro personelinin aynı anda uzlaştırma dışında başka işlerini de yetiştirmek zorunda bırakılmasıdır.

Uzlaştırmanın manasının tam olarak gerçekleşmesi için tarafların birbirlerine karşı işledikleri suçlarda, bir tarafın diğerine karşı işlediği suçlardan biri uzlaştırmaya tabi değilse; bu suç açısından takipsizlik veya beraat kararı kesinleşmedikçe diğer suçlar açısından uzlaştırmanın uygulanmamasını sağlayan yeni bir düzenlemeye ihtiyaç bulunmaktadır. Bu düzenleme yargılamayı yavaşlatmayacak bilakis bu düzenlemenin yargılamayı hızlandırıcı ve iş yükünü azaltıcı etkisi olacaktır.

AÇDB'nin de uzlaştırma aşamasındaki sorunların çözümü için toplumu bu konuda bilgilendirmek için reklam/bilgilendirme çalışmaları yaptığı görülse de, toplumda bilincin halen kazanılmadığı görüldüğünden, özellikle artık topluma ciddi bir şekilde yayılmış olan sosyal medya üzerinden bilgilendirme faaliyeti gibi faaliyetler üzerinde yoğunlaşması gerektiği kanaatindeyiz. Ayrıca uzlaştırmacılarla irtibat halinde kalınması, uzlaştırmacıların uygulamanın kolaylaştırılması ve sorunların çözümüne yönelik geri dönüşlerine kulak asılması, uygulama içinden kişilerin bizzat işin mutfağında yer alması da sorunların tespiti ve çözüm odaklı yaklaşımın sağlanması açısından faydalı olacaktır. Doktrindeki görüşlere uygun olarak uzlaştırma gibi alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemlerinin eğitim sisteminin bir parçası olarak entegre edilmesi ve topluma bu bilincin aşılması gerektiği kanaatindeyiz.

UYAP uzlaştırmacı portal ekranının daha etkin ve verimli olması için g¼ncelleme-ler devam etmeli ve uygulamayı kolaylaştırabilecek sorgulama ekranları(taraf telefonları ve adreslerini sorgulama gibi) getirilmelidir.

Uzlaştırma alanındaki değerlendirme ve d¼zenlemelerin, uzlaştırmacıların performansını atandıkları dosyalardaki uzlaştırma sonucunun salt olumlu ya da olumsuz sonuçlanması oranına g¼re değil; g¼sterilen gayret ve çabanın niteliğine bakılarak ¼l¼lmesiyle belirlenmesi anlayışına uygun olarak yerine getirilmesi gerekmektedir. Ancak kanaatimizce uzlaştırma dosyalarının olumlu olması oranının belli bir d¼zeyin ¼zerinde bulunması haline ¼zg¼ olarak bir ¼d¼llendirme sistemi getirilmesiyle de, uzlaştırmacıların alışma Őevkine katkıda bulunulabilir.

KAYNAKLAR

Akbulut B ve Aksan M, *Ceza Muhakemesi Hukukunda Uzlaştırma* (2. bs Seçkin Yayınları 2019)

Aşkın U, Topuz V ve Bilge B, *Ceza Muhakemesi Hukukunda Uzlaştırma ve ¼z¼ml¼ Soru Bankası* (1. bs Adalet Yayınları 2019)

Bekri M N, ‘Ceza Muhakemesi Uygulamasında Uzlaştırma’ (2016) 6[1] Akdeniz ¼niversitesi Hukuk Fak¼ltesi Dergisi 73

C¼ni O ve ¼zcan M, *Uzlaştırma Kılavuzu* (Sefine Tasarım 2021)

C¼ni O, ¼zcan M, Arslan  ve Değirmenci O, *Ceza Muhakemesinde Uzlaştırma Kitabı* (1. bs Ankara Açık Ceza İnfaz Kurumu İşyurdu M¼d¼rl¼ę¼ 2021)

etint¼rk E, *Onarıcı Adalet ve Ceza Adalet Sisteminde Uzlaştırma* (1. bs Adalet 2017)

Değirmenci O, *Onarıcı Adalet Uygulaması Olarak Ceza Muhakemesinde Uzlaştırma* (1.bs Seçkin 2020)

Ekici Şahin M ve Yemenici K ‘6763 Sayılı Kanunla Yapılan Değişiklikler Işığında Ceza Muhakemesi Hukukunda Uzlaştırma’ (2018) 13 [1] Erciyes ¼niversitesi Hukuk Fak¼ltesi Dergisi 445

Erdem M R, Eser F ve ¼zřahinli P P, *Uzlaştırmacı Sınayına Hazırlananlar için 100 Soruda Uzlaştırma Uzlaştırmacının El Kitabı* (3.bs Seçkin 2017)

Eser, F. ‘Ceza Muhakemesinde Uzlaştırmada İzmir Modeli’ (Yaşar ¼niversitesi Sosyal Bilimler Enstit¼s¼, Yayınlanmamış Y¼ksek Lisans Tezi 2013)

G¼ng¼r M, *Ceza Yargılamasında Uzlaştırma* (1. bs Adalet 2019)

İnci, Z ¼ ve Sakarya M S, ‘6763 Sayılı Kanun Değişikliği Sonrasında Uzlaştırma Uygulamalarına İlişkin Bazı Tespit ve Değerlendirmeler’ (2018) 13[141] Terazi Hukuk Dergisi 101

İşten İ ve Mert İ S, ‘Uzlaştırma Kurumunun Etkinliğinin Artırılması: Uzlaştırma Sürecinde Karşılaşılan Hukuki ve İletişime İlişkin Problemler ile Çözümlerine İlişkin Nitel Bir Araştırma’ (2018) 6[11] Antalya Bilim Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 1

Özbek M, ‘Ceza Muhakemesi Kanununda Uzlaştırma’(2005) 54[3] Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 289

Özbek V Ö, Doğan K ve Bacaksız P, *Ceza Muhakemesi Hukuku* (14.bs Seçkin 2021)

Şahin C ve Göktürk N, *Ceza Muhakemesi Hukuku-1* (12. bs Seçkin 2021)

Şahin C ve Göktürk N, *Ceza Muhakemesi Hukuku-2* (12. bs Seçkin, 2022)

Tezcan D, Sırma Gezer Ö, Saygılar Kırıt Y F, Altınok Çalışkan E, Alan E, Özyaydın Ö, Erden Tütüncü E, Güzel İ, Köker N, Altınok Villemin D ve Tok M C, *Dijital Ceza Muhakemesi Hukuku* (2. bs Seçkin, 2022)

Yaşar O ve Otacı C, *Yeni İçtihatlarla Uygulamalı ve Yorumlu Ceza Muhakemesi Kanunu* (10. bs Seçkin 2022)

Yenisey F ve Nuhoglu A, *Ceza Muhakemesi Hukuku* (9. bs Seçkin 2021)

Yerdelen E, Özbek M S, Boz B, Erdem D Ö ve Yılmaz B A, *Ceza Muhakemesi Hukukunda Uzlaştırma* (1. bs Adalet 2018)

İnternet Kaynakları:

‘Adalet Bakanlığı CİGM’nün 06.06.2017 tarihli Uzlaştırma İşlemlerinde Tebligat ve İstinabe Konulu görüş yazısı.’ (AÇDB Resmi Sitesi, 2017) <<https://alternatifcozumler.adalet.gov.tr/Resimler/SayfaDokuman/2112018152017Uzlaştırma%20İşlemlerinde%20Tebligat%20ve%20İstinabeye%20Dair%20Görüş%20Yazısı.pdf>> Erişim Tarihi 23 Nisan 2023

‘CİGM’nün 06.04.2018 tarihli uzlaştırmacı ücreti konulu 19120602-045-02-0140-2018-E.699/28394 sayılı görüş yazısı.’ (AÇDB Resmi Sitesi, 2018) <<https://alternatifcozumler.adalet.gov.tr/Resimler/SayfaDokuman/2112018150223Uzlaştırmacı%20Ücretlerine%20Dair%20Görüş%20Yazısı.pdf>> Erişim Tarihi 23 Nisan 2023

‘Duyuru Sonuçları.’ (AÇDB Resmi Sitesi) <<https://alternatifcozumler.adalet.gov.tr/Home/Duyurular/2>> Erişim Tarihi 23 Nisan 2023

‘Hakkımızda.’ (AÇDB Resmi Sitesi) <<https://alternatifcozumler.adalet.gov.tr/Home/SayfaDetay/hakkimizda>> Erişim Tarihi 23 Nisan 2023

‘Hukuki Görüşler.’ (AÇDB Resmi Sitesi) <<https://alternatifcozumler.adalet.gov.tr/OrtaDetay/hukuki-gorusler>> Erişim Tarihi 23 Nisan 2023

‘2022 Yılı Uzlaştırma İstatistiği.’ (AÇDB Resmi Sitesi, 2023) <<https://alternatifcozumler.adalet.gov.tr/Resimler/SayfaDokuman/30220231135472022%20YILI%20UZLAŞTIRMA%20İSTATİŐİĐİ.pdf>> Erişim Tarihi 11 Aralık 2023

‘Size küfür ettirip para kazanıyorlar!’ (Enkocaeli Haber, 2021) <<https://www.enkocaeli.com/haber/7869919/size-kufur-ettirip-para-kazaniyorlar.>> Erişim Tarihi 23 Nisan 2023